

DRÖG

Aðalnámskrá framhaldsskóla

ALMENNUR HLUTI

Mennta- og menningarmálaráðuneytið
15.11.10

Athugasemd

Vakin er athygli á því að aðalnámskrá framhaldsskóla, almennur hluti sem hér birtist eru drög sem enn eru í vinnslu. Meðal þess sem er ólokið:

- Gert er ráð fyrir inngangskafli sem er sameiginlegur fyrir leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla og er eftir að fella hann inn í námskrána. Hann er birtur sérstaklega á vef ráðuneytisins til umsagnar.
- Kafli um skil milli skólastiga mun taka mið af grunnskólanámskránni og umfjöllunin verður samhljóma í námskrám beggja skólastiga. Í almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla er m.a. gert ráð fyrir að skilgreind verði viðmið um mat á námsárangri og viðmið vegna nemenda sem ljúka grunnskólanámi á skemmri tíma en tíu árum.
- Í viðauka 5 eru birt lærdómsviðmið kjarnagreina. Eftir er að yfirfara viðmiðin með tilliti til grunnþátta og lykilhæfni.
- Eftir að umsagnarferli lýkur mun ráðuneytið vinna að frekari samræmingu á textum og uppsetningu námskráa allra skólastiganna þriggja, þ.e. leik-, grunn- og framhaldsskóla.

EFNISYFIRLIT

1	Aðalnámskrá framhaldsskóla.....	4
2	Hlutverk framhaldsskóla.....	5
3	Nám og kennsla	6
3.1	Grunnþættir í menntun.....	6
3.2	Nám og kennsluhættir	6
3.2.1	Nám og kennsluhættir starfsnáms.....	7
3.3	Þekking, leikni og hæfni	7
3.4	Áhersla á hæfni	8
3.4.1	Lykilhæfni.....	8
3.4.2	Lykilhæfni er miðlæg við gerð námsbrautalýsinga	9
3.4.3	Tengsl lykilhæfni við lokamarkmið og hæfniþrep	9
3.4.4	Tengsl lykilhæfni við skylduáfangana námsbrauta	10
4	Uppbygging náms	11
4.1	Hæfniþrep	11
4.2	Framhaldsskólalæining	12
4.3	Námsgráður á framhaldsskólastigi	12
4.3.1	Próf til starfsréttinda	13
4.3.2	Stúdentspróf.....	13
4.3.3	Framhaldsskólapróf	14
4.3.4	Önnur lokapróf.....	14
4.3.5	Viðbótarnám við framhaldsskóla.....	14
5	Kjarnagreinar	16
5.1	Kjarnagreinar stúdentsprófs	16
6	Íþróttir og heilsuefling	17
7	Námsbrautarlýsingar	18
7.1	Námsáfangar	18
7.2	Sniðmát um uppbyggingu námsbrauta	19
7.2.1	Námslok á fyrsta hæfniþrepi.....	19
7.2.2	Námslok á öðru hæfniþrepi	19
7.2.3	Námslok á þriðja hæfniþrepi	20
7.2.4	Námslok á fjórða hæfniþrepi	20
8	Námsmat	21
8.1	Einkunnir	21
8.2	Ágreiningur um námsmat	22
9	Stjórnun skóla og skipulag.....	23
9.1	Skólanefnd	23
9.2	Skólanámskrá.....	23
9.2.1	Sýn, stefna, áætlanir og markmið	23
9.2.2	Umgjörð og skipulag	23
9.2.3	Þjónusta.....	24
9.2.4	Skólabragur og félagsstarf	24
9.2.5	Námsframboð	24
9.2.6	Árleg starfsáætlun	24
9.3	Nemendafélög.....	24
9.4	Samstarf heimilis og skóla.....	25
9.5	Samstarf við önnur skólastig og atvinnulíf	25
9.6	Einkareknir framhaldsskólar	26

10	Réttindi og skyldur	27
10.1	Réttur nemenda til náms	27
10.2	Nemendur með sérþarfir	27
10.3	Skil milli skólastiga	28
10.3.1	Skil milli grunn- og framhaldsskóla	28
10.3.2	Innritun í framhaldsskóla	28
10.3.3	Skil milli framhaldsskóla og háskóla	28
10.4	Skólasókn	29
10.5	Gjaldtaka	29
10.6	Framvinda náms	30
10.6.1	Framvinda náms á námsbrautum með námslok á fyrsta hæfniprepi	30
10.7	Meðferð gagna	30
10.8	Meðferð ágreiningsmála	31
11	Mat á námi	32
11.1	Mat á námi milli skóla	32
11.2	Mat á starfsreynslu og raunfærnimat	32
11.2.1	Framkvæmd raunfærnimats	32
12	Undanþágur frá aðalnámskrá	33
12.1	Námsgreinar og námsáfangar	33
12.1.1	Íþróttir	33
12.1.2	Nemendur með annað móðurmál en íslensku	33
12.2	Afreksfólk	34
13	Mat og eftirlit	35
13.1	Innra mat	35
13.2	Mat og eftirlit mennta- og menningarmálaráðuneytis	36
14	Viðauki 1 Yfirlit yfir lög og reglugerðir	37
15	Viðauki 2 Dæmi um markmið í lykilhæfni á fyrsta hæfniprepi	38
16	Viðauki 3 Lýsing á hæfniprepum framhaldsskólans	41
17	Viðauki 4 Lýsingar á námsgráðum í framhaldsskóla	42
18	Viðauki 5 Lærdómsviðmið kjarnagreina	44
18.1	Íslenska	44
18.2	Stærðfræði	46
18.3	Enska og önnur erlend tungumál	50

1 AÐALNÁMSKRÁ FRAMHALDSSKÓLA

Aðalnámskrá framhaldsskóla tekur mið af sérstöðu skólastigsins og nýju skipulagi námskrárgerðar. Í námskránni er gerð grein fyrir þessum þáttum, auk umfjöllunar um skólasamfélagið, stjórnun og skipulag, réttindi og skyldur og mat á námi.

Framhaldsskólinn hefur margþættu hlutverki að sinna. Hann á að stuðla að alhliða þroska allra nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi með því að bjóða hverjum nemanda nám við hæfi. Honum er einnig ætlað að búa nemendur undir þátttöku í atvinnulífni og frekara nám. Innan veggja framhaldsskólans gefst nemendum því kostur á að velja sér fjölbreyttar námsleiðir sem veita margskonar undirbúning og réttindi á sviði almenns náms, listnáms, bóknáms og starfsnáms. Náminu lýkur með mismunandi námsgráðum, s.s. prófi til starfsréttinda, stúdentsprófi eða sem önnur lokapróf s.s. framhaldsskólapróf og iðnmeistarapróf. Námsbrautarlýsingar á framhaldsskólastigi taka mið af þessum mikla fjölbreytileika. Þær þurfa að mæta kröfum atvinnulífs og næsta skólastigs, um leið og þær tryggja nemendum alhliða almenna menntun.

Samkvæmt lögum um framhaldsskóla nr. 92/2008 færast ábyrgð á námskrárgerð í auknum mæli til framhaldsskólanna. Þeim er nú falið að gera tillögur um fyrirkomulag, samhengi og inntak náms í samræmi við viðmið, sniðmát og reglur um gerð námsbrautarlýsinga. Með þessu er framhaldsskólum gefið aukið umboð til að byggja upp nám sem tekur mið af sérstöðu skóla, þörfum nemenda, nærsamfélags og atvinnulífs. Þetta skipulag á jafnframt að veita skólum svigrúm til að bregðast markvisst við breyttum þörfum nemenda, breytingum í samfélagi og atvinnulífi, niðurstöðum rannsókna og gæðaeftirlits. Tillögur um námsbrautir þurfa staðfestingu ráðuneytis til að verða hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla.

Með nýrri námskrá er öllu námi í framhaldsskóla skipað á fjögur hæfniprep sem skarast annars vegar við grunnskólastig og hins vegar við háskólastig. Þrepin lýsa stigvaxandi kröfu um þekkingu, leikni og hæfni nemenda í átt til sérhæfingar og aukinnar fagmennsku.. Lokamarkmið námsbrauta segja til um hvers konar hæfni nemandur skuli búa yfir við námslok. Námsáfangar eru einnig skilgreindir á hæfniprep. Við uppbyggingu námsbrauta skulu framhaldsskólar fylgja viðmiðum og sniðmáti ráðuneytis um dreifingu námsáfanga á þrep.

Á framhaldsskólastigi er gert ráð fyrir að taka upp nýtt einingamatskerfi, framhaldsskólaeiningar, sem gefur möguleika á að meta vinnu nemenda í öllu námi. Framhaldsskólaeining (fein.) er mælikvarði á vinnuframlagi nemenda í framhaldsskólum óháð því hvort námið er verklegt eða bóklegt og hvort það fer fram innan skóla eða utan. Hver eining samsvarar u.þ.b. þriggja daga vinnu nemenda (6-8 klst/dag).

2 HLOTVERK FRAMHALDSSKÓLA

Samkvæmt lögum nr. 92/2008, um framhaldsskóla, er nám á framhaldsskólastigi skipulagt sem framhald af námi á grunnskólastigi. Það miðar að lokaprófi, svo sem framhaldsskólaprófi, starfsréttindaprófi, stúdentsprófi eða öðrum skilgreindum námslokum. Í lögnum er hlutverk framhaldsskóla skilgreint í 2. grein:

Hlutverk

Hlutverk framhaldsskóla er að stuðla að alhliða þroska allra nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi með því að bjóða hverjum nemanda nám við hæfi.

Framhaldsskólar búa nemendur undir þátttöku í atvinnulífinu og frekara nám. Þeir skulu leitast við að efla færni nemenda í íslensku máli, bæði töluðu og rituðu, efla siðferðisvitund, ábyrgðarkennd, víðsýni, frumkvæði, sjálfstraust og umburðarlyndi nemenda, þjálfá þá í öguðum og sjálfstæðum vinnubrögðum, jafnrétti og gagnrýninni hugsun, kenna þeim að njóta menningarlegra verðmæta og hvetja til þekkingarleitar. Framhaldsskólar sinna miðlun þekkingar og þjálfun nemenda þannig að þeir öðlist færni til að gegna sérhæfðum störfum og hafi forsendur til að sækja sér frekari menntun.

Margþætt hlutverk framhaldsskólans endurspeglar í lokamarkmiðum hvers námsbrautar. Á sumum námsbrautum er megináherslan lögð á virkni nemenda í daglegu lífi, undirbúning fyrir frekara nám og störf sem ekki krefjast sérhæfðrar menntunar. Aðrar námsbrautir hafa þau lokamarkmið að undirbúa nemendur undir sérhæfð störf eða sérhæft nám á næsta skólastigi. Þannig þurfa námsbrautir að mæta kröfum atvinnulífs og næsta skólastigs, um leið og þær tryggja nemendum alhliða almenna menntun.

Allt nám í framhaldsskóla þarf að fela í sér þá þætti hlutverkagreinar sem standa ofar einstökum námsbrautum, námsgreinum og áföngum framhaldsskólans. Í því felst að það er á ábyrgð hvers skóla að ákvarða með hvaða hætti þeim er best fundinn staður í viðfangsefnum nemenda og vinnulagi. Áherslan er jöfnum höndum á starfshætti skólans og inntak námsins og þurfa þessir tveir meginþæðir að mynda órofa heild í skólastarfi.

Allt skólasamfélagið þarf að vera meðvitað um það hlutverk framhaldsskólans að hafa velferð nemandans í fyrirrúmi hvort sem hún lýtur að heilbrigðum lífsstíl eða ábyrgri afstöðu gagnvart einelti og öðru ofbeldi. Vinna þarf markvisst að heilsuvernd og hollustuháttum nemenda skólans með því að bjóða upp á heilnæmt fæði í samræmi við opinber máneldismarkmið og hvetja nemendur til að taka ábyrgð á eigin heilsu m.a. með heilbrigðu lífni og heilsurækt nemenda. Einnig þarf að leggja áhersla á áfengis- og fíkniefnaforvarnir, kynheilbrigði, geðrækt og að viðbragðsáætlanir séu til staðar.

Foreldrar ólöggráða nemenda bera ábyrgð á uppeldi barna en framhaldsskólar hafa einnig uppeldishlutverk. Þar fer fram mikilvægt mótunarstarf samhliða þjálfun og fræðslu. Uppeldisstarf skóla miðar að því að nemendur verði virkir og ábyrgir þátttakendur í lýðræðissamfélagi, virði jafnrétti í samskiptum og taki ábyrga afstöðu til eigin velferðar og annarra. Hér skiptir skólabragurinn, samskipti innan skóla sem utan og virk þátttaka nemenda í mótun skólasamfélagsins, höfuðmáli.

3 NÁM OG KENNSLA

Fjölbreytilegt námsumhverfi sem gefur nemendum tækifæri til að nálgast viðfangsefnin á margvíslegan hátt er mikilvægur liður í að nemendur verði sjálfstæðir og ábyrgir einstaklingar, sem búa yfir sérhæfðri þekkingu, leikni og hæfni sem nýtist þeim í frekara námi og störfum.

3.1 Grunnþættir í menntun

Mennta- og menningarmálaráðuneyti leggur áherslu á fimm grunnþætti menntunar sem m.a. eru byggðir á hlutverkagreinum laga um leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla.

Grunnþættirnir eru:

- lýðræði og mannréttindi
- jafnrétti
- skapandi starf
- menntun til sjálfbærni
- læsi í víðum skilningi

Þeir eiga að ná til alls skólasamfélagsins og skal í skólanámskrá gera grein fyrir hvernig þeim er sinnt. Grunnþættir menntunar þurfa að endurspeglast í námi og kennslu nemenda; í starfsháttum og skipulagi skóla svo og samskiptum og tengslum skóla við samfélagið. Innleiðing grunnþátta kallar á skólaþróun þar sem allur skólinn, jafnt nemendur sem starfsfólk eru virkir þáttakendur. Til að ná settu marki þarf að fara fram kerfisbundið mat og setja viðmið er varða tengsl grunnþátta við gæði kennslu og náms, skipulag skóla og tengsl skóla út á við. Skólaþróun af þessum toga getur orðið vettvangur þar sem nemendur og kennarar þjálfast í að nota þekkingu sína, leikni og hæfni til að lyfta fram og virkja lýðræði og mannréttindi, jafnrétti, skapandi starf, menntun til sjálfbærni og læsi í víðum skilningi.

3.2 Nám og kennsluhættir

Nám- og kennsluhættir í framhaldsskólum skulu stuðla að alhliða þroska nemenda og undirbúa þá undir frekara nám og störf. Þeir skulu einkennast af virðingu fyrir einstaklingnum og þörfum hans og miða að því að gera nemendur sem virkasta og sjálfstæðasta í námi sínu og sem færasta um að afla sér þekkingar á eigin spýtur. Mikilvægt er að kennsluhættir séu þannig að öllum nemendum gefist tækifæri til að nýta hæfileika sína og þeir fái endurgjöf á vinnu sína.

Til þess að aðstoða nemendur við að ná tökum á margvíslegri hæfni þarf að ríkja fjölbreytni í vinnubrögðum og kennsluáðferðum í skólastarfi. Mikilvægt er að hafa í huga að mismunandi hæfnimarkmiðum er hægt að ná á margvíslegan hátt og að sömu aðferðir henta ekki öllum nemendum jafnvel. Þá mega kennsluhættir ekki mismuna nemendum eftir kynferði, búsetu, uppruna, litarhætti, fötlun, trúarbrögðum eða félagslegri stöðu.

3.2.1 Nám og kennsluhættir starfsnáms

Stór þáttur starfsnáms felur í sér að þjálfar nemandann í að beita mismunandi aðferðum og verklagi. Þjálfunin fer annars vegar fram í verklegu sérnámi skóla undir leiðsögn kennara og hinsvegar í vinnustaðanámi eða starfsþjálfun á vinnustað. Vinnustaðanam fer fram undir leiðsögn tilsjónarmanns á vinnustað en í starfsþjálfun ber nemandinn alla jafna meiri ábyrgð og minni kröfur gerðar um daglega leiðsögn og eftirlit.

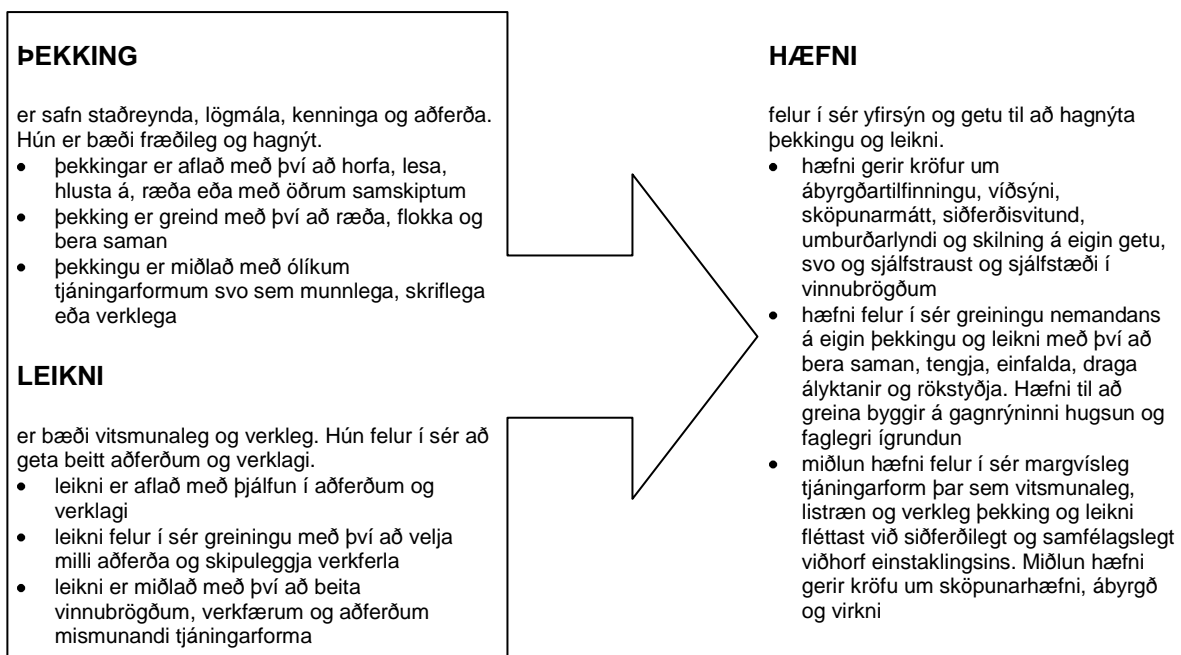
Með aukinni kröfu um hæfni er lögð áhersla á að starfsnámsnemendur eins og aðrir nemendur fái þjálfun í að skýra verklag tengt skilgreindu starfsumhverfi á ábyrgan, gagnrýninn og skýran hátt og geti nýtt þekkingu sína til að koma auga á ný tækifæri í umhverfinu. Náms- og kennsluumhverfi starfsnámsnemanda þarf að ýta undir að hann öðlist fagmennsku og hæfni til að vera virkur og ábyrgur borgari í samfélagi starfsgreinarinnar og geti séð menntun sína í alþjóðlegu samhengi.

Vinnustaðanam og starfsþjálfun er mikilvægur liður í að veita einstaklingnum tækifæri til að hagnýta þekkingu sína og leikni og öðlast þar með hæfni til þátttöku í atvinnulífinu. Til að stuðla að markvissu vinnustaðanámi er lögð áhersla á notkun námsferilsbóka. Um vinnustaðanam og starfsþjálfun á vinnustað eru gerðir samningar í samræmi við gildandi lög og reglugerðir.

3.3 Þekking, leikni og hæfni

Þekking, leikni og hæfni eru lykilhugtök í aðalnámskrá framhaldsskóla, í vinnu framhaldsskóla við gerð námsbrautarlýsinga og áfangalýsinga og í vinnu starfsgreinaráða. Hugtakið hæfni felur í sér þekkingu og leikni sem samofið er siðferðilegu viðhorfi og sjálfskilningi og þar með stigvaxandi getu einstaklingsins til að hagnýta þekkingu sína og leikni sem virkur og ábyrgur borgari. Nemandinn þarf að geta aflað sér nýrrar þekkingar og leikni, greint, miðlað og hagnýtt í samræmi við aðstæður hverju sinni og þarf nám að taka til allra þessara þátta.

Skilgreining á hugtökunum þekking, leikni og hæfni

3.4 Áhersla á hæfni

Samkvæmt námskrá er framhaldsskólum ætlað að horfa í auknum mæli á hæfni nemandans að loknu námi. Lokamarkmið hvernar námsbrautar, hvort sem um er að ræða bóknám, starfsnám eða listnám, skulu endurspeglja hæfni sem nemandinn á að hafa tileinkað sér að námi loknu. Markmiðin skulu vera lýsandi þannig að nemandinn og umhverfið, s.s. atvinnulíf og næsta skólastig viti í upphafi að hverju er stefnt.

Til að öðlast hæfni þarf nemandi að kunna að sækja sér nýja þekkingu, kunna að beita þekkingu sinni með viðeigandi aðferðum og vinnubrögðum og þarf einnig að vera meðvitaður um ábyrgð sína, og mikilvægi þess að ígrunda og rökstyðja.

Til að öðlast fjölbreytta hæfni þarf nemanda að gefast ríkuleg tækifæri til að fást við mismunandi viðfangsefni sem tengja má starfsumhverfi og daglegu lífi. Í öllu skólastarfi, bæði innan kennslustundar og utan þarf að styrkja hann til að móta sér skoðanir, viðhorf og hæfni bæði almennt og á tilteknum sviðum. Þetta kallar á námsumhverfi og verkefni sem krefjast þess að hann samþætti þekkingu sína og leikni, um leið og hann þjálfast í félagshæfni, sem byggir á siðgæði og virðingu fyrir mannréttindum og jafnrétti. Gæta verður þess einnig að nemandinn æfist í að tjá skoðanir sínar og skýra verklag tengt sérhæfingu á ábyrgan, gagnrýnninn og skýran hátt.

3.4.1 Lykilhæfni

Lykilhæfni byggir á markmiðum laga um framhaldsskóla og er ætlað að tengja grunnþættina við markmið um hæfni nemenda að loknu námi. Lykilhæfnin snýr að nemandanum sjálfum og er þannig nemendamiðuð útfærsla á áherslum grunnþátta.

Lykilhæfnin tekur til níu sviða:

Námshæfni

felur í sér sjálfsþekkingu, þ.e. að þekkja eigin styrkleika og veikleika og að vera fær um að taka ákvarðanir á þeim grunni. Námhæfni beinist að fróðleiksfýsni, trú á eigin getu og hæfileika til að beita þekkingu sinni leikni og hæfni í margvíslegum viðfangsefnum á uppbyggilegan hátt.

Heilbrigði

Góð heilsa er skilgreind sem líkamlegt og andlegt heilbrigði. Sérhver nemandi þarf að gera sér grein fyrir að hann ber ábyrgð á sjálfum sér og umhverfi sínu. Til að stuðla að góðri heilsu og almennri vellíðan þarf að leggja rækt við hollar lífsvenjur, hreyfingu og heilbrigðan lífsstíl.

Skapandi hugsun og hagnýting þekkingar

Mikilvægt er að virkja og viðhalda sköpunarkrafti einstaklinga, sjálfstæði og frumkvæði, svo það nýtist þeim í lífi og starfi. Forsenda þess er að skólinn skapi nemendum skilyrði til að virkja frumkvæði, sjálfstæði og skapandi hugsun á sem flestum sviðum.

Jafnrétti

felur í sér að skapa öllum tækifæri til að þroskast á eigin forsendum, rækta hæfileika sína, lifa ábyrgu lífi í frjálsu samfélagi í anda skilnings, friðar, umburðarlyndis og víðsýni. Jafnrétti miðar einnig að því að allir séu virkir þátttakendur í að skapa samfélag jafnræðis, jafnréttis og réttlætis.

Lýðræði og mannréttindi

felur í sér vitund um eigin ábyrgð, lýðræði, gagnrýna hugsun, umburðarlyndi, jafnrétti og virðingu. Lýðræði og mannréttindi byggja einnig á félagsfærni einstaklingsins, það er virðingu fyrir manngildi sem felur bæði í sér mannréttindi og viðurkenningu á hæfileikum og þroskamöguleikum allra.

Menntun til sjálfbærni

felur í sér að einstaklingurinn hefur þekkingu á og er meðvitaður um gildi, viðhorf og tilfinningar sínar gagnvart hnattrænum áhrifum og jafnræði allra jarðarbúa, náttúru og umhverfi, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og fjölmenningu, velferð og lýðheilsu.

Læsi, tjáning og samskipti á íslensku

felur í sér trausta kunnáttu í móðurmáli en hún er meginundirstaða haldgóðrar menntunar. Lestur er öflugasta tæki nemenda til að afla sér þekkingar og tjáning í ræðu og riti og forsenda þátttöku í lýðræðislegu samfélagi. Móðurmál okkar, íslensk tunga og menning tengir saman fortíð þjóðarinnar og nútíð.

Læsi, tjáning og samskipti á erlendum tungumálum

felur í sér innsýn í menningu annarra þjóða og leggur grunn að skilningi, víðsýni og virðingu. Tungumálakunnáttu er lykillinn að upplýsingum um fagleg efni og gefur aðgengi að ýmsum nýsigögnum sem skipta máli í námi. Hún er ein af forsendum þess að geta átt farsæl samskipti og samvinnu við einstaklinga af öðru þjóðerni.

Læsi, tjáning og samskipti um tölur og upplýsingar

er mikilvægt hverjum manni til að takast á við daglegt líf og störf. Læsi á tölur felur í sér hæfni til að lesa úr, tjá sig um og nýta sér til gagns tölulegar upplýsingar. Læsi á upplýsingar tekur m.a. til upplýsingatækni þar sem mikilvægt er að allir geti aflað gagna, flokkað, unnið úr, notað og miðlað upplýsingum á gagnrýnninn og skapandi hátt.

3.4.2 Lykilhæfni er miðlæg við gerð námsbrautalýsinga

Lykilhæfnin nýtist framhaldsskólum við gerð lokamarkmiða, skipulagningu námsbrauta og innleiðingu grunnþátta. Við skipulag skólustarfs, gerð skólanámskrár og námsbrautarlýsinga gerir framhaldsskóli grein fyrir því hvernig unnið verði með lykilhæfni. Lýsingin tekur til starfshátta, viðburða, uppbyggingu námsbrauta og áfangalýsinga. Ætlast er til að lykilhæfni og grunnþættir fléttist saman og myndi burðarstoð í öllu starfi framhaldsskóla, starfsumhverfi og skólabrag sem og námi og kennslu allra námsáfanga. Við umsókn um staðfestingu námsbrautarlýsinga er skólum skylt að útskýra hvar og hvernig grunnþáttum og lykilhæfni er sinnt. Í viðauka 2 eru sett fram dæmi um markmið þar sem lykilhæfnin er tengd almennri virkni nemandans í daglegu lífi. Við lok grunnskóla og upphaf framhaldsskóla beinist áherslan að almennum þáttum en eftir því sem nemendur sérhæfa sig meira beinist athyglin meira að hagnýtingu grunnþátta og lykilhæfni í sérgreindu námi þeirra.

3.4.3 Tengsl lykilhæfni við lokamarkmið og hæfniprep

Við uppbyggingu námsbrauta ber að taka mið af lokamarkmiðum sem snúa að hæfni nemandans að námi loknu. Lögð er áhersla á að öll svið lykilhæfninnar séu sýnileg í lokamarkmiðum námsbrauta.

Í lokamarkmiðum námsbrauta á fyrsta hæfniþrepi tengist lykilhæfnin almennri virkni nemandans í þjóðfélaginu. Hér er lögð áhersla á að nemandi öðlist skýra sjálfsmynd og geri sér grein fyrir hvernig hann geti nýtt sér sterkar hliðar sínar á skapandi hátt, átt jákvæð og uppbyggileg samskipti og samstarf við annað fólk, borið virðingu fyrir lífsgildum, mannréttindum og jafnrétti. Enn fremur að nemandi beri virðingu fyrir umhverfinu í alþjóðlegu samhengi, taki ábyrga afstöðu til eigin velferðar, líkamlegrar og andlegrar og tileinki sér jákvætt viðhorf til náms. (Í viðauka 2 má sjá dæmi um lykilhæfnimarkmið á fyrsta hæfniþrepi).

Lokamarkmið námsbrauta sem fela í sér námslok á hæfniþrepum tvö til fjögur, snúast fyrst og fremst um sérhæfingu sem tengist undirbúningi undir frekara nám og sérhæfð störf. Á þessum þrepum tengist lykilhæfnin sérhæfingu námsbrautanna og þeim hæfnikröfum sem gerðar eru til nemandans.

3.4.4 Tengsl lykilhæfni við skylduáfangana námsbrauta

Við skipulagningu námsbrauta er skóla skylt að sjá til þess að nemandi gefist kostur á að öðlast skilgreinda lykilhæfni. Hvernig þessu er hagað skal koma skýrt fram í námsbrautalýsingu og skólanámskrá. Hér getur skóli ýmist valið að gera hinum ýmsu þáttum og sviðum og lykilhæfninnar skil í samþættum viðfangsefnum eða innan vébanda hefðbundinna námsgreina, þar sem það á við, s.s. íslensku, íþrótt, erlendra tungumála, lífsleikni, náttúrufræði, sögu, stærðfræði og upplýsingatækni.

Lykilhæfni í íslensku getur tengst ýmsum námsgreinum beint, s.s. íslensku, bókmenntum og sögu en einnig óbeint öðrum áföngum þar sem þess er krafist að nemandi geti tekið þátt í samræðum, útskýrt og rökstutt á ábyrgan, sjálfstæðan og skýran hátt. Námsþæfni, lýðheilsa, skapandi hugsun og hagnýting þekkingar, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og menntun til sjálfbærni, falla vel innan viðfangsefna lífsleikninnar en einnig áföngum þar sem krafist er sjálfstæðis í vinnubrögðum, virkni og ábyrgðar í samskiptum. Á sama hátt á hluti menntunar til sjálfbærni vel heima í námsáföngum um náttúruvísindi en einnig í öðrum námsgreinum þar sem unnið er með sjálfbærni á mismunandi hátt. Þannig getur áhersla á þekkingu og þjálfun í sjálfbærri neyslu og framleiðslu tengst lífsleikni og matreiðslu, umgengni um flúoreðar lofttegundir í kælibúnaði og förgun spilliefna tengst starfsnámsgreinum eins og bíliðngreinum og véltæknigreinum, en einnig bóknámsgreinum eins og efna- og eðlisfræði eða líffræði. Hagkvæmni við orkunýtni bifreiða og útreikningar á vist- og sótsporun getur tengst stærðfræði og lífsleikni.

(Sérstaklega er fjallað um kjarnagreinar framhaldsskóla, þ.e. íslensku, stærðfræði og ensku í kafla 5).

4 UPPBYGGING NÁMS

Framhaldsskólar skulu bjóða nemendum nám við hæfi, þar sem tekið er mið af hæfni nemandans og framtíðaráformum. Nemendur geta lokið námi á framhaldsskólastigi með prófi til starfsréttinda, stúdentsprófi eða öðrum lokaprófum s.s. framhaldsskólaprófi. Námslokin raðast á hæfniþrep eitt til þrjú. Í framhaldsskólum er heimilt að bjóða upp á viðbótarnám við framhaldsskóla og er það skilgreint á fjórða hæfniþrepi.

4.1 Hæfniþrep

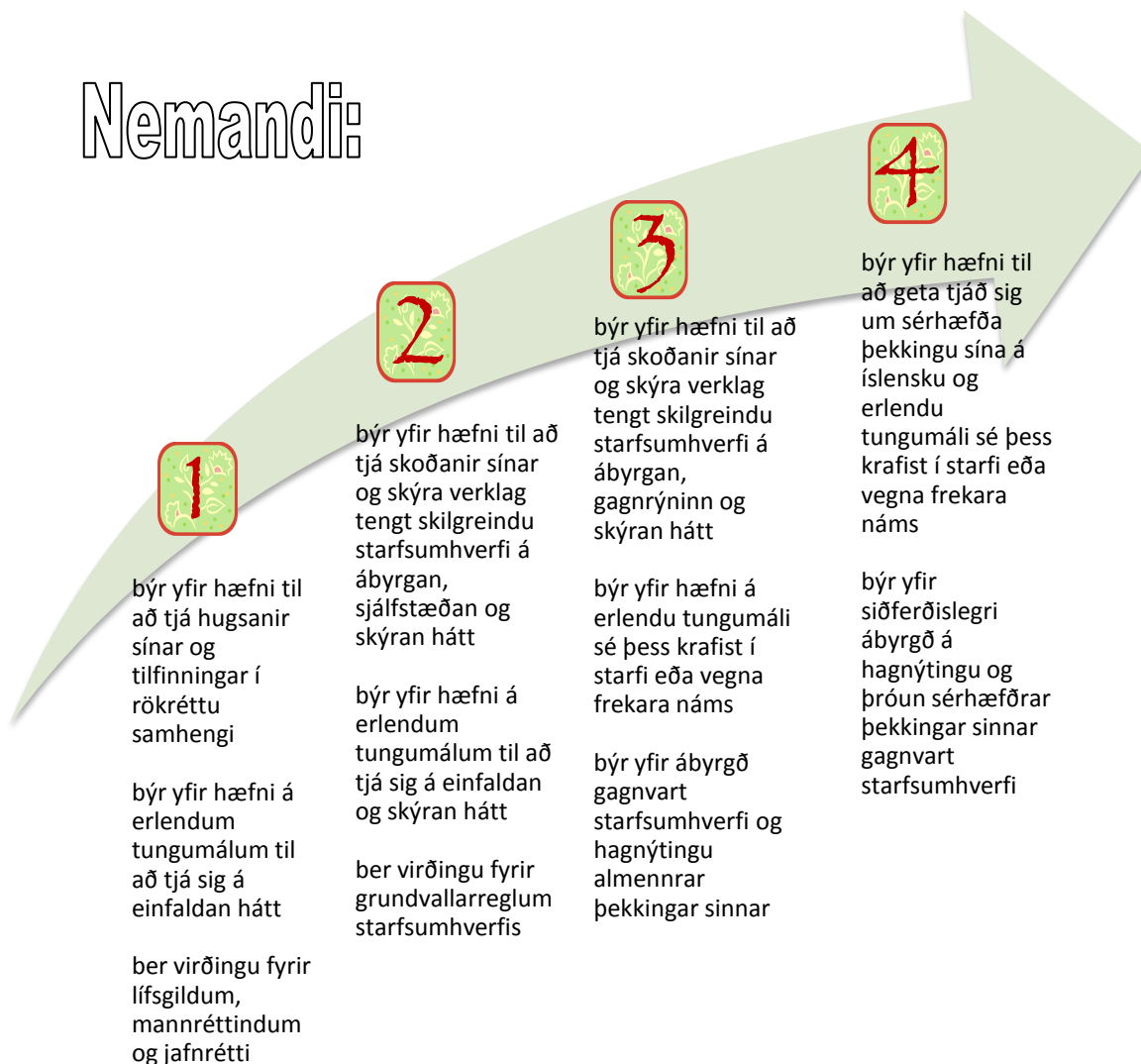
Hæfniþrep mynda ramma um mismunandi kröfur við námslok án tillit til þess hvort námið er bóknám, listnám eða verknám. Í lýsingu á hæfniþrepum er annars vegar lögð áhersla á lykilhæfni og grunnþætti og hinsvegar aukna sérhæfingu. Hæfniþrepin eru skilgreind með nemandann í huga óháð skólastigi og framkvæmdaraðila. Ýmsir framkvæmdaraðilar, s.s. framhaldsskólar og aðrir viðurkenndir fræðsluaðilar geta boðið upp á nám sem skilgreint er á hæfniþrep.

Með röðun námsloka á hæfniþrep eru dregnar fram mismunandi kröfur um hæfni nemanda að loknu námi. Hæfniþrepin eiga að gefa vísbendingu um viðfangsefni og námskröfur og eru þannig leiðbeinandi við gerð áfanga- og námsbrautalýsinga. Hæfniþrepin eru einnig upplýsandi fyrir hagsmunaaðila, jafnt nemendur sem atvinnulíf og næsta skólastig sem tekur við nemanda að loknu námi.

Á framhaldsskólastigi eru þrepin fjögur. Fyrsta þrepið er á mörkum grunn- og framhaldsskóla og felur í sér almenna menntun. Þar tengjast kröfur um lýðræði, mannréttindi, jafnréttindi og sjálfbærni daglegu lífi og virkni einstaklingsins í þjóðfélaginu, þ.e.a.s. að bera virðingu fyrir lífsgildum, mannréttindum og jafnrétti. Námslok á þrepi tvö einkennast af stuttri sérhæfingu, yfirleitt þriggja til fjögurra anna nám. Þá er gert ráð fyrir að hinni almennu hæfni til að vera virkur þjóðfélagsþegn sé náð og sjónum beint að virkni og ábyrgð innan vinnuumhverfis og sérhæfingu. Námslok á þriðja hæfniþrepi einkennast af enn meiri kröfum um þekkingu, leikni og hæfni tengdar sérhæfingu og fagmennsku. Stúdentspróf, flestar löggiltar starfsgreinar auk margra verk- og listnámsbrauta tilheyra þriðja þrepi. Fjórða þrepið felur í sér nám sem ýmist fer fram innan eða á vegum framhaldsskóla eða háskóla. Iðnmeistarapróf er staðsett á þessu þrepi og fellur undir skilgreininguna viðbótarnám við framhaldsskóla.

Á myndinni hér á eftir má sjá dæmi um stigvaxandi kröfur um hæfni nemenda en í viðauka 3 er birt heildarlýsing hvers hæfniþreps.

Nemandi:

4.2 Framhaldsskólaeining

Öll vinna nemanda í framhaldsskóla skal metin í stöðluðum námseiningum og skal að baki hverri einingu liggja því sem næst jafnt vinnuframlag nemenda. Öll vinna nemanda í fullu námi veitir 60 framhaldsskólaeiningar (fein.) á einu skólaári eða 30 einingar á önn. Ein framhaldsskólaeining samsvarar þriggja daga vinnu nemenda og er þá gert ráð fyrir sex til átta klukkustunda vinnu að meðaltali á dag.

Framhaldsskólaeiningin tekur til:

- þátttöku nemenda í kennslustund óháð kennsluformi
- vinnustaðanáms undir umsjón tilsjónarmanns
- starfsþjálfunar á vinnustað eða í skóla
- þátttöku í námsmati, svo sem próftöku
- heimavinnu, verkefnavinnu og annarrar vinnu sem ætlast er til að nemandi sinni

4.3 Námsgráður á framhaldsskólastigi

Við þróun námsframboðs leggur ráðuneytið áherslu á að nemendum gefist kostur á að ljúka námi af námsbrautum sem skilgreindar eru á ólík hæfniprep. Enn fremur er lögð áhersla á að nemendur sem ljúka námi á fyrstu þrepum framhaldsskólans gefist kostur á áframhaldandi

námi. Þannig gefst öllum nemendum kostur á að ljúka skólagöngu með skilgreindum námslokum úr framhaldsskóla. Þetta er einn liður í að vinna gegn brotthvarfi nemenda frá námi en að auki ber framhaldsskólum að vinna gegn brotthvarfi með skýrum markmiðum, einstaklingsbundinni aðlögun, ráðgjöf og samstarfi við forráðamenn eftir því sem kostur er.

Í töflu hér fyrir neðan má sjá hvernig námsgráður á framhaldsskólastigi raðast á mismunandi hæfniprep, umfang þeirra að jafnaði og almenn lýsing á einkennum. Lengst til hægri eru gefin upp áætluð tenging íslenskra námsgráða við evrópsk hæfniprep

Hæfniprep og námsgráður á framhaldsskólastigi

Hæfni- prep	Umfang að jafnaði í fein.	Námsgráður	Lýsing	Evrópsk hæfniprep
4	30-120	viðbótarnám við framhaldsskóla	aukin fagleg sérhæfing og áhersla á stjórnun, þróun og nýsköpun	Prep 5
3	150-240	próf til starfsréttinda, stúdentspróf og önnur lokapróf	undirbúningur undir háskólanám, lögvarin störf, sérhæft starfsnám og listnám	Prep 4
2	90-120	próf til starfsréttinda og önnur lokapróf, s.s. framhaldsskólapróf	aðfaranám og undirbúningur undir sérhæfð störf	Prep 3
1	30 – 120	önnur lokapróf, s.s. framhaldsskólapróf	almenn menntun, alhliða þroski og lýðræðisleg virkni	Prep 2 Prep 1

Ráðuneytið birtir nákvæma tengingu skilgreindra námsgráða á framhaldsskólastigi og prófgráða á háskólastigi við íslensk og erlend hæfniprep. Það er liður í að auðvelda íslenskum námsmönnum að fá nám sitt metið erlendis og íslenskum starfsmönnum að fá nám og starfsreynslu metna milli landa.

4.3.1 Próf til starfsréttinda

Próf til starfsréttinda eru skilgreind sem námslok af námsbraut sem veitir löggilt starfsréttindi eða veitir nemendum heimild til að þreyta sveinspróf í löggiltri iðngrein. Þessi námslok geta verið skilgreind á hæfniprep tvö, þrjú eða fjögur (sjá nánari lýsingu í viðauka 4).

Starfsgreinaráð skilgreina þarfir fyrir kunnáttu og hæfni sem námsbrautarlýsingar fyrir viðkomandi starfsgreinar byggjast á. Ráðin setja fram hæfnikröfur starfa og skulu lokamarkmið starfsnáms byggja á þeim. Við gerð námsbrautalýsinga ber framhaldsskólum að taka mið af þessum lokamarkmiðum.

4.3.2 Stúdentspróf

Stúdentspróf markar námslok af námsbrautum sem uppfylla þær kröfur sem gerðar eru til undirbúnings háskólanáms hérlendis og erlendis. Lengd náms til stúdentsprófs getur verið breytilegt milli námsbrauta og skóla en þó aldrei minna en 200 fein. Námslokin eru í öllum tilvikum skilgreind á hæfniprep þrjú. Inntak náms til stúdentsprófs er háð lokamarkmiðum námsbrautarinnar en fer einnig eftir því hvers konar háskólanám námsbrautinni er ætlað að undirbúa. Uppistaða námsins getur því falið í sér listnám, starfsnám eða bóknám. Um nám til stúdentsprófs gilda sérstakar reglur um lágmarkseiningafjölda og hæfnikröfur í kjarnagreinum auk þeirra reglna sem gilda almennt um innihald og uppbyggingu námsbrauta með námslok á þriðja hæfniprepi (sjá nánari lýsingu í viðauka 4).

Stúdentsprófið tryggir ekki sjálfkrafa aðgang að öllu námi á háskólastigi. Einstakir háskólar eða háskóladeildir geta sett ýmsar sérkröfur sem nemendur þurfa einnig að uppfylla og í sumum tilvikum geta nemendur þurft að gangast undir inntökupróf. Það er mikilvægt að

nemendur sem stefna að inngöngu á tiltekna námsbraut á háskólastigi afli sér upplýsinga um þær kröfur sem viðkomandi skóli gerir um undirbúning.

4.3.3 Framhaldsskólapróf

Innihald og umfang náms til framhaldsskólaprófs fer eftir lokamarkmiðum námsins en skal alltaf vera á bilinu 90-120 framhaldsskólaeiningar. Framhaldsskólaprófinu lýkur með formlegri staðfestingu sem skilgreind er annað hvort á hæfniprep eitt eða tvö.

Framhaldsskólaprófi er ætlað að koma til móts við þá áherslu að nemendur njóti fræðsluskyldu til 18 ára aldurs og að framhaldsskólarnir bjóði upp á menntun sem henti þörfum hvers og eins. Einnig er því ætlað að koma til móts við þarfir nemenda sem ekki hyggja á önnur námslok. Þannig getur skóli hvort sem er tengt framhaldsskólapróf við lok skilgreindrar námsbrautar eða tengt það annarri þátttöku nemandans í skólanum, sem sniðin er að einstaklingsbundnum þörfum þeirra. Þó skulu lokamarkmið námsins í öllum tilvikum vera skýr (sjá nánari lýsingu í viðauka 4).

Framhaldsskólapróf af fyrsta hæfniprepi markar námslok af námsbrautum sem nýta starfsnám, listnám, bóknám eða óhefðbundið nám til að ná sama marki í þekkingu, leikni og hæfni. Styttri námsbrautir fyrir nemendur með þroskahömlun getur lokið með framhaldsskólaprófi á fyrsta hæfniprepi. (sjá einnig 7.2.1)

Námsbrautum sem lýkur með framhaldsskólaprófi á öðru hæfniprepi fylgir meiri sérhæfing. Þær geta m.a. falið í sér aðfaranám fyrir sérhæfðar námsbrautir.

Framhaldsskólaprófinu lýkur með formlegri staðfestingu. Megininntak hennar er umsögn um almenna þekkingu, leikni og hæfni nemandans. Í viðauka með staðfestingunni skal fylgja upptalning áfanga, einkunnir eftir því sem við á og skrá um aðra þátttöku nemandans í viðfangsefnum tengdum framhaldsskólaprófinu.

4.3.4 Önnur lokapróf

Námslok af námsbrautum sem ekki lýkur með stúdentsprófi, prófi til starfsréttinda eða framhaldsskólaprófi flokkast sem önnur lokapróf. Þarna er um að ræða margs konar námsbrautir sem ýmist eru skilgreindar á hæfniprep eitt, tvö eða þrjú. Lokamarkmið segja til um inntak þessara námsbrauta en það fellur ýmist undir starfsnám, listnám, bóknám eða almennan undirbúning nemenda til að vera virkir og ábyrgir borgarar í lýðræðislegu samfélagi.

Önnur lokapróf á fyrsta hæfniprepi geta falið í sér meiri vinnu nemenda en 120 feim. Þetta á til dæmis við um námsbrautir fyrir nemendur með þroskahömlun. Námsbrautir á öðru þrepi fela í sér stutt starfsnám eða sérhæfingu sem flokkast getur undir grunnnám eða aðfaranám undir sérhæfðar námsbrautir. Önnur lokapróf á þriðja þrepi eru fyrst og fremst sérhæfðar listnáms og starfsnámsbrautir sem ekki fela í sér löggilt réttindi. Starfsgreinaráð setja fram hæfnikröfur starfsnáms með kröfur viðkomandi starfs í huga en ef það er ekki til staðar skal skóli leita til næsta skólastigs við skilgreiningu lokamarkmiða námsins (sjá nánari lýsingu í viðauka 4).

4.3.5 Viðbótarnám við framhaldsskóla

Viðbótarnám við framhaldsskóla felur í sér námslok af námsbrautum sem framhaldsskólar bjóða upp á sem framhald af skilgreindum námslokum á þriðja hæfniprepi. Viðbótarnám við

framhaldsskóla er skilgreint á framhaldsskólastigi og skal námið skilgreint í framhaldsskólaeiningum (sjá nánari lýsingu í viðauka 4). Háskólastofnanir innlendar sem erlendar geta ákveðið að meta viðbótarnám við framhaldsskóla til ECTS eininga og er þá leyfilegt að geta þess í upplýsingum um námið. Einingarfjöldinn er þó algjörlega á forræði hverrar háskólastofnunar.

Inntak viðbótarnámsins er breytilegt eftir lokamarkmiðum. Það byggir ofan á kjörsvið nemandans og beinist yfirleitt að sérþekkingu, stjórnunarháttum og þróun á starfsvettvangi. Ef námið felur í sér löggilt starfsréttindi s.s. iðnmeistarapróf ber framhaldsskólum að fylgja þeim hæfnikröfum sem settar eru fram af ráðuneyti í samvinnu við starfsgreinaráð.

5 KJARNAGREINAR

Kjarnagreinar framhaldsskóla eru skilgreindar sem íslenska, stærðfræði og enska. Allar námsbrautir skulu að jafnaði gera kröfu til þess að nemandi öðlist hæfni í íslensku, ensku og stærðfræði á fyrsta þrepi. Lýsing á þeirri þekkingu, leikni og hæfni sem einkennir kjarnagreinar á hæfniprepi eitt má sjá í viðauka 5. Lokamarkmið námsbrauta geta falið í sér kröfu um að nemandi þurfi að ná hæfni á efri þrepum í kjarnagreinum. Það á til dæmis við um stúdentspróf.

Í kafla 3.4.4 er fjallað um önnur viðfangsefni og námsgreinar sem framhaldsskólar geta gert að skyldu á námsbrautum, en skólum er ætlað að tryggja að nemendur öðlist lykilhæfni sem nýtist þeim til að verða virkir borgarar, bæði almennt og í tengingu við sérhæfingu námsins.

5.1 Kjarnagreinar stúdentsprófs

Allar brautir til stúdentsprófs skulu innihalda að lágmarki 45 fein. í kjarnagreinum, þ.e. ensku, íslensku og stærðfræði. Ráðuneytið beinir þeim tilmælum til framhaldsskóla sem skipuleggja nám til stúdentsprófs að gera lágmarkskröfu um norrænt tungumál á hæfniprep tvö og að jafnaði lágmarkskröfu um þriðja tungumál á hæfniprep eitt svo fremi sú krafa falli að lokamarkmiðum námsbrautarinnar. Framhaldsskólum er heimilt, við skipulag námsbrauta til stúdentsprófs, að skylda fleiri framhaldsskólaeiningar í bæði kjarnagreinum og öðrum greinum. Við val á skylduáföngum á stúdentsbrautum skal horft til kröfu um lykilhæfni, lokamarkmiða námsbrautar og kröfu háskólastigs um nauðsynlegan undirbúning (sjá einnig umfjöllun um námsbrautarlýsingar og dæmabrautir í kafla 7).

Skólar hafa ákveðið val um það hvernig þeir raða skylduáföngum kjarnagreina á þrep en í töflunni hér fyrir neðan er kveðið á um lágmarkshæfni og lágmarksfjölda eininga. Hæfnikröfurnar tengjast hæfniprepum tvö og þrjú. Í viðauka 3 er hverju hæfniprepi kjarnagreinanna lýst nánar. Þær lýsingar mynda viðmið fyrir námsmat m.a. til stúdentsprófs.

Samkvæmt lögum um framhaldsskóla skal námsmat í lokaáföngum kjarnagreina til stúdentsprófs taka mið af viðmiðunarprófum sem ráðherra lætur í té eða viðurkennir.

Kröfur um kjarnagreinar til stúdentsprófs

Kjarnagrein	Lágmarkshæfni	Lágmarksfjöldi fein.
Íslenska	3. hæfniprep	heildarfjöldi á 2. og 3. þrepi skal vera að lágmarki 20 fein, þar af 10 fein á 3. þrepi
Stærðfræði og enska	2. hæfniprep	lágmarksfjöldi á 2. þrepi eru 5 fein. í annað hvort stærðfræði eða ensku.
		verður að ná 45 fein.

Nemendur sem hafa íslensku sem annað tungumál mega velja stærðfræði eða ensku upp á hæfniprep 3 í stað íslensku. Þeir taka þá lágmark fimm fein á 2. þrepi í íslensku.

6 ÍPRÓTTIR OG HEILSUEFLING

Góð heilsa er skilgreind sem líkamlegt og andlegt heilbrigði. Sérhver nemandi þarf að gera sér grein fyrir að hann ber ábyrgð á sjálfum sér og umhverfi sínu. Hlutverk íþróttakennslunnar er að hafa uppbyggjandi áhrif á líkamlega heilsu og andlega og félagslega líðan. Íþróttakennslan stuðlar að því styrkja sjálfsmynd nemanda og auka vellíðan hans en einnig að því að nemandinn geti starfað í hópi og samfélagi. Jákvæð upplifun íþróttaiðkunar og heilsuræktar getur lagt grunn að heilsusamlegum lífsstíl nemenda og stuðlað að því að markmiðum um lykilhæfni í lýðheilsu verði náð.

Lykilhæfni á fyrsta hæfniþrepi felur m.a. í sér að nemandi:

- er meðvitaður um gildi hollra lífshátta, hreyfingar og heilbrigðs lífsstíls fyrir líkamlegt og andlegt heilbrigði
- tekur ábyrga afstöðu gagnvart einelti og öðru ofbeldi
- er meðvitaður um skaðsemi reykinga og annarrar tóbaksnotkunar, áfengisneyslu og notkun annarra vímuefna

Lokamarkmið námsbrauta geta falið í sér kröfu um að nemandi þurfi að ná frekari hæfni.

Um íþróttir á námsbrautum gildir eftirfarandi:

- framhaldsskólar skulu skipuleggja námsbrautir þannig að allir nemendur 18 ára og yngri stundi íþróttir – líkams- og heilsurækt með það að markmiði að ná hið minnsta lykilhæfni lýðheilsu og ofangreindra markmiða á fyrsta hæfniþrepi. Við gerð námsbrauta getur skóli skipulagt skylduáfanga á fyrsta eða öðru þrepi eftir því sem hentar hæfni nemenda
- jafnframt skulu framhaldsskólar skipuleggja námsbrautir þannig að nemendum gefist kostur á að taka íþróttáfanga á hverri önn

7 NÁMSBRAUTARLÝSINGAR

Framhaldsskólar, einn eða fleiri sameiginlega, gera tillögu að námsbrautarlýsingu og leggja hana fyrir ráðherra til staðfestingar. Einnig geta framhaldsskólar sótt um að taka upp námsbrautarlýsingar sem ráðuneytið hefur samþykkt, Námsbrautarlýsingar framhaldsskóla sem hlotið hafa staðfestingu ráðherra eru þar með hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla.

Ráðuneytið mun gefa út námsbrautarlýsingar, dæmabrautir (sjá 23. gr. laga um framhaldsskóla), sem einstakir framhaldsskólar geta haft til viðmiðunar við gerð námsbrautalýsinga til starfsréttindaprófa, stúdentsprófa og annarra lokaprófa. Gert er ráð fyrir að dæmabrautir séu unnar í samstarfi við háskóla og atvinnulíf og verði hafðar til hliðsjónar í staðfestingarferli ráðuneytisins.

Við þróun námsbrauta leggur ráðuneytið áherslu á að nemendum gefist kostur á námslokum á ólíkum hæfniprepum. Jafnframt sé tryggt að nemendur sem ljúka námi sem skilgreint er á fyrsta eða öðru hæfniprepi gefist kostur á áframhaldandi námi.

Námsbrautarlýsingar skulu byggðar upp í samræmi við ákvæði almenns hluta aðalnámskrár framhaldsskóla og skólanámskrár viðkomandi skóla. Í námsbrautarlýsingu skal m.a. fjallað um:

- almenn markmið námsins, markhóp og tengsl námsins við atvinnulíf og eða önnur skólastig og fleira
- skipulag náms, svo sem lokamarkmið, umfang náms, á hvaða hæfniprepi námslokin skilgreinast, hvort um er að ræða próf til starfsréttinda, önnur lokapróf eða stúdentspróf, inntökuskilyrði og skilyrði um framvindu náms,
- hvar og hvernig grunnstoðir og lykilhæfnipættir endurspeglast í almennri og sérhæfðri menntun námsbrautarinnar
- uppbyggingu náms á hæfniprep og áfangalýsingar
- nám, kennslu og námsmat

7.1 Námsáfangar

Námsáfangar eru skilgreindir á hæfniprep og er miðað við að a.m.k. 75% viðfangsefna áfangans falli innan þrepsins. Í áfangalýsingu skal koma fram hvaða þekkingu, leikni og hæfni nemandi þarf að ná, á hvaða hæfniprepi áfanginn er, krafa um undanfara og umfang áfangans í framhaldsskólalæningum. Ráðuneyti birtir nánari reglur um þær upplýsingar sem fylgja skulu áfangalýsingu og númerakerfi áfanga.

Til að auka gagnsæi og upplýsingaflæði til nemenda og um leið efla sjálfstæði þeirra og eigin ábyrgð, skal við upphaf kennslu, liggja fyrir námsáætlun (kennsluáætlun) í öllum áföngum Þar skal m.a. koma fram:

- hæfniviðmið áfangans og röðun hans á prep.
- almenn lýsing á viðfangsefnum áfangans
- námsefni
- lýsing á tegund verkefna, tímasetningu og skiladagsetningar
- lýsing á fyrirkomulagi námsmats og vægi einstakra námsmatsþátta

7.2 Sniðmát um uppbyggingu námsbrauta

Sniðmát námsbrauta segja til um hvernig námsáfangar námsbrautar skuli dreifast á mismunandi hæfniprep. Þeim er ætlað að tryggja stíganda í námi þannig að námsbrautin skili nemendum með þá hæfni sem krafist er við námslok. Sniðmátunum er einnig ætlað að auðvelda samanburð milli brauta, auðvelda mat nemenda milli skóla, vera leiðbeinandi fyrir framhaldsskóla við skipulag námsbrauta og til hliðsjónar fyrir ráðuneytið við staðfestingu námsbrauta.

Við skipulag námsbrauta skulu framhaldsskólar leitast við að gefa nemanda tækifæri á bundnu og/eða frjálsum vali, en þó þannig að kröfur sniðmátsins séu uppfylltar. Framhaldsskólum er heimilt að bjóða upp á námsleiðir sem gefa nemendum kost á að skipuleggja nám sitt að stórum hluta sjálfir og flokkast þær undir önnur lokapróf eða stúdentspróf. Slíkar námsleiðir lúta sömu reglum og aðrar námsbrautir hvað varðar uppbyggingu og innihald. Þau réttindi sem ávinnast við þessar námsleiðir eru algerlega háð samsetningu námsins og er mikilvægt að nemendum sé það ljóst. Þar skiptir leiðsögn náms- og starfsráðgjafa miklu máli.

7.2.1 Námslok á fyrsta hæfniprepi

Námsbrautir með námslok á fyrsta hæfniprepi eru að jafnaði 30-120 fein. en geta verið allt að 240 fein. fyrir nemendur með þroskahömlun. Námið er nær allt á fyrsta hæfniprepi en nemendur geta tekið allt að 10% námsins á hæfniprepi tvö. Þannig hafa þeir möguleika á að öðlast kafa dýpra í hluta námsins.

Sniðmát fyrir námslok á hæfniprepi 1

Dreifing náms á hæfniprep		Dæmi	
Hæfni- prep	Viðmið um hlutfall náms		120 fein. námsbraut
	Lágmark	Hámark	
1	9/10	1	108-120 fein.
2	0	1/10	0-12 fein.

7.2.2 Námslok á öðru hæfniprepi

Námsbrautir með námslok á öðru hæfniprepi eru að jafnaði 90-120 fein. Miðað er við að fjórðungur til helmingur námsins sé almennt nám á fyrsta hæfniprepi. Að minnsta kosti helmingur námsins og allt að þrjú fjórðu hlutar þess skulu vera sérhæfing á öðru hæfniprepi. Framhaldsskólar geta skipulagt námsleiðir þannig að nemendur taki allt að 10% námsins á þriðja hæfniprepi. Með því móti hafa nemendur möguleika á að öðlast meiri sérhæfingu.

Sniðmát fyrir námslok á hæfniprepi 2

Dreifing náms á hæfniprep		Dæmi	
Hæfni- prep	Viðmið um hlutfall náms		120 fein. námsbraut
	Lágmark	Hámark	
1	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	30-60 fein.
2	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	60-90 fein.
3	0	1/10	0-12 fein.

7.2.3 Námslok á þriðja hæfniprepi

Námsbrautir með námslok á þriðja hæfniprepi eru að jafnaði 150-240 fein. Miðað er við að einn sjötti til einn þriðji hluti námsins sé almennt nám á fyrsta hæfniprepi. Einn þriðji til helmingur námsins er sérhæfing á öðru hæfniprepi og loks er einn sjötti til einn þriðji hluti námsins sérhæft nám á þriðja hæfniprepi. Nám á þriðja hæfniprepi byggir á námi af öðru þrepi og felur því í sér forkröfur. Nám á þriðja þrepi ásamt forkröfum af öðru þrepi mynda sérsvið brautar sem hægt er að kenna brautina við. Framhaldsskólar geta skipulagt námsleiðir þannig að nemendur taki allt að 10% námsins á fjórða hæfniprepi. Á þann hátt hafa nemendur möguleika á að öðlast enn meiri hæfni.

Sniðmát fyrir námslok á hæfniprepi 3

Dreifing náms á hæfniprep			Dæmi 1	Dæmi 2
Hæfni- þrep	Viðmið um hlutfall náms		180 fein. námsbraut	200 fein. námsbraut
	Lágmark	Hámark		
1	1/6	1/3	30-60 fein.	33-67 fein.
2	1/3	½	60-90 fein.	67-100 fein.
3	1/6	1/3	30-60 fein.	33-67 fein.
4	0	1/10	0-18 fein.	0-20 fein.

7.2.4 Námslok á fjórða hæfniprepi

Námsbrautir með námslok á þriðja hæfniprepi eru að jafnaði 30-120 fein. Miðað er við að a.m.k. 70% námsins sé skilgreint á 4. hæfniprepi.

Sniðmát fyrir námslok á hæfniprepi 4

Dreifing náms á hæfniprep			Dæmi
Hæfni- þrep	Viðmið um hlutfall náms		60 fein. námsbraut
	Lágmark	Hámark	
3	0	3/10	0-18 fein.
4	7/10	1	42-60 fein.

8 NÁMSMAT

Meginhlutverk námsmats miðar að því að afla sem öruggastrar vitneskju um árangur skólastarfsins og hvernig einstökum nemendum eða hópum gengur að ná settum markmiðum. Námsmatinu er ætlað að hjálpa nemendum við námið, örva þá og hvetja til að leggja sig enn betur fram. Þess skal gætt að námsmat taki til allra þátta námsins og meti þekkingu nemandans, leikni og hæfni auk framfara. Áhersla á hæfni nemenda felur í sér áherslu á fjölbreyttar námsmatsaðferðir. Þær geta verið jafnt verklegar, munnlegar eða skriflegar, falið í sér sjálfsmat, jafningjamat, símat og lokamat. Viðtækt og heildrænt námsmat byggir á margvíslegum námsmatsaðferðum og felur í sér traustar heimildir um hæfni nemandans.

Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar verklagsreglur sem varða námsmat. Þær skulu birtast í skólanámskrá.

Þar eiga að koma fram:

- reglur um leiðréttingu prófúrlausna
- reglur sem varða veikindi nemanda og réttindi til töku sjúkraprófa
- réttur nemenda til að skoða prófúrlausnir
- skilyrði til að áfanga sé náð
- lokakröfur námsbrauta, ef við eiga
- réttindi nemenda á sérúrræðum við námsmat, t.d. aðgangur að sérsniðnum prófgögnum, munnleg próf, lengri próftími, umsóknarmöguleikar fatlaðra og langveikra nemenda um frávík frá hefðbundnu námsmati, osfrv. Aðstoðin felur á engan hátt í sér að dregið sé úr eðlilegum námskröfum eða þeim hagað með öðrum hætti gagnvart þessum hópi nemenda en almennt gildir
- þjónusta veitt nemendum í námsmati, svo sem aðstoð gegn prófkvíða, aðstoð við nemendur sem eiga við fötlun og/eða sértæka námserfiðleika að etja
- viðurlög við misferli nemenda tengdu hvers konar námsmati, svo sem hvað þurfi til að nemanda sé vísað frá prófi, vikið úr einstökum áfanga eða skóla, tímabundið eða til frambúðar

8.1 Einkunnir

Við einkunnagjöf er æskilegt að nýttir séu ýmsir möguleikar í framsetningu námsmats. Það fer m.a. eftir lokamarkmiðum námsins hvers konar einkunnagjöf hentar en tengsl vitnisburðarkerfis verða að vera skýr við einkunnaskalann 1 til 10. Sú krafa er sett fram til að auðvelda mat á námi nemenda milli skóla. Miða skal við að 5 sé lágmarkseinkunn til að standast námsáfanga.

Framhaldsskólaprófum skal fylgja umsögn um almenna þekkingu, leikni og hæfni nemandans (sjá 4.3.3).

Meðferð og birtingu einkunna ber að haga í samræmi við lög um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga (sjá viðauka 1). Því er skólum óheimilt að birta einkunnir einstakra nemenda undir nafni, kennitölu eða öðru skráningarauðkenni sem hægt er að persónugreina nema fyrir liggi skrifleg heimild viðkomandi nemanda. Ef nemandi er ólöggráða má skóli

afhenda forráðamanni vitnisburð nemanda, en annars þarf skriflega heimild viðkomandi nemanda.

Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar verklagsreglur sem varða einkunnir og birtingu þeirra. Þar á aðkoma fram:

- tímafrestur fyrir nemendur til að skoða úrlausnir sínar í viðurvist kennara
- reglur um leiðréttingu á einkunnagjöf og birtingu nýrrar einkunnar

Skóli gefur út prófskírteini til staðfestingar á námslokum nemanda. Á prófskírteini skal koma fram merki skóla og heiti, upplýsingar um nám nemanda svo sem heiti námsgráðu, námsbraut, uppröðun náms á hæfniprep, einstakar námsgreinar og áfangageiti, einkunnir áfanga og ef við á hvaða réttindi námið veitir. Auk þess skal skólasóknareinkunn eða vitnisburður um ástundun koma fram. Prófskírteinið skal vera dagsett, stimplað og undirritað. Einstakir framhaldsskólar geta bætt við upplýsingum telji þeir þörf á því.

Handhafi prófskírteinis getur fengið þýðingu þess á ensku ef hann óskar og sér sá framhaldsskóli sem útskrifar nemandann um gerð slíkrar þýðingar. Prófskírteinum starfsnámsbrauta skal fylgja viðauki á ensku sem skýrir helstu upplýsingar er fram koma á skírteininu auk tengingar við hæfniramma Evrópusambandsins.

Skóla er skylt að varðveita afrit prófskírteina í tryggri hirslu í samræmi við ákvæði laga um Þjóðskjalasafn (sjá viðauka 1). Hann skal varðveita allar prófúrlausnir lokaprófa í eitt ár hvort sem þær eru skriflegar eða rafrænar. Að þeim tíma liðnum ber skólameistari ábyrgð á að eyða öllum prófúrlausnum. Próftaki getur fengið að sjá prófúrlausn sína ef hann leggur fram beiðni um það innan árs frá því að niðurstöður lokaprófs voru birtar. Einnig getur hann fengið ljósrit af henni sinni ef hann óskar þess. Þeir sem þess óska geta fengið afhent eintök af lokaprófsverkefnum skóla - eftir að próf í viðkomandi greinum hefur verið þreytt, sbr. upplýsingalög (sjá viðauka 1).

8.2 Ágreiningur um námsmat

Nemandi á rétt til að fá útskýringar á mati sem liggur að baki lokaekinn í námsáfangi innan fimm virkra daga frá birtingu einkunnar. Komi upp ágreiningur milli nemanda og kennara um mat úrlausnar sem ekki tekst að leysa innan skóla skal skólameistari kveða til prófdómara til þess að fara yfir úrlausnina að höfðu samráði við stjórnanda viðkomandi námsbrautar. Úrskurði prófdómara verður ekki áfrýjað.

Fjallað er um meðferð ágreiningsmála vegna árangurs í sveinsprófum í gildandi reglugerð þar um (sjá viðauka 1).

9 STJÓRNUN SKÓLA OG SKIPULAG

Skólameistari veitir framhaldsskóla forstöðu. Hann stjórnar daglegum rekstri og starfi framhaldsskóla og gætir þess að skólastarfið sé í samræmi við lög, reglugerðir, aðalnámskrá og önnur gildandi fyrirmæli á hverjum tíma. Hann ber ábyrgð á gerð og framkvæmd fjárhagsáætlunar og hefur frumkvæði að gerð skólanámskrár og umbótastarfi innan skólans.

9.1 Skólanefnd

Ráðherra skipar skólanefnd til fjögurra ára í senn, en í henni sitja fimm manns. Tveir eru tilnefndir af sveitarstjórn og þrír eru skipaðir án tilnefningar. Kennarar, foreldrar og nemendafélag tilnefna hvert sinn áheyrnarfulltrúann. Skólanefnd markar áherslur í skólastarfinu og er skólameistara til ráðgjafar í margvíslegum málum. Skólameistari situr fundi skólanefndar. Fundargerðir skulu vera aðgengilegar almenningi

9.2 Skólanámskrá

Sérhver framhaldsskóli skal gefa út skólanámskrá og skiptist hún í almennan hluta annars vegar og námsbrautar- og áfangalýsingar hinsvegar. Auk þess að taka mið af lögum og reglugerðum um framhaldsskóla, skulu önnur lög, reglugerðir og reglur hafðar til hliðsjónar við gerð skólanámskrár eftir því sem efni standa til og nauðsyn krefur (sjá viðauka 1).

Skólanámskráin er unnin af starfsmönnum skólans undir stjórn skólameistara og skal staðfest af skólanefnd að fenginni umsögn skólafundar. Hún skal birt á aðgengilegan hátt, á vef skólans og vera uppfærð reglulega.

9.2.1 Sýn, stefna, áætlanir og markmið

Í skólanámskrá er fjallað um stefnu skólans og framtíðarsýn auk sérstöðu hans eða sérstakar áherslur í starfi, t.d. með hliðsjón af staðháttum eða þjónustu við tiltekna markhópa. Skólinn setur sér markmið sem byggjast á hlutverki hans og stefnu skv. skólanámskrá, starfsáætlunum og umbótaáætlunum í samræmi við innra mat á starfsemi hans. Jafnframt eiga markmiðin að taka tillit til áherslna og markmiða ráðuneytis. Gert er ráð fyrir að markmiðin snerti alla mikilvægustu þætti starfseminnar, þar á meðal nemendur, námsframboð, nám, gæði kennslu, stoðþjónustu, stjórnun, starfsmannahald og fjármál. Í skólanámskrá er birt lýsing á því kerfisbundna innra mati sem notað er til að leggja mat á gæði skólastarfsins auk árlegum áherslum og áætlunum um innra mat.

Í skólanámskrá skal birta stefnu skólans í einstökum málefnum, svo sem forvarnir, hollustusamlegir lífshættir, umhverfismál og jafnréttismál. Einnig skal birta móttökuáætlun, tilfærsluáætlun sbr. reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla (sjá viðauka 1), áætlun gegn einelti, rýmingaráætlun, áfallaáætlun og viðbrögð við vá, svo sem faraldur, óveðri, eldgosi, jarðskjálftum.

9.2.2 Umgjörð og skipulag

Í skólanámskrá er fjallað um umgjörð skólastarfsins og skipulag kennslunnar, t.d. hvað varðar staðnám, dreifnám og fjárnám. Þar er kveðið á um fyrirkomulag innritunar nemenda samkvæmt skólasamningi, þar með talin þau atriði sem skóli tekur sérstakt tillit til við

afgreiðslu nýrra umsókna um skólavist. Einnig er fjallað um reglur um umgengni og samskipti í skóla, á samkomum á vegum skóla og á heimavist.

Í skólanámskrá eru einnig birtar verklagsreglur sem gilda um meðferð og úrlausn mála, t.d. hvað varðar námsmat, fjarvistir, veikindi og sérúrræði, skólasókn og námsframvindu. Einnig upplýsingar um viðurlög við brotum á skólareglum og reglur um meðferð ágreiningsmála og beitingu viðurlaga. Gerð er grein fyrir siðareglum inn á við og út á við, samskiptum við foreldra/forráðamenn nemenda undir lögræðisaldri, samskiptum við aðra skóla hérlendis og erlendis og samstarfi við aðila á vinnumarkaði.

9.2.3 Þjónusta

Í skólanámskrá er gerð grein fyrir aðbúnaði, aðstöðu og almennri þjónustu við nemendur.

Sem dæmi um lögbundna þjónustu er aðgangur nemenda að safni sem er upplýsingamiðstöð fyrir nemendur og kennara. Það skal búið bókum og nýsigögnum auk annars safnkosts sem tengjast kennslugreinum skóla. Í tengslum við starfsemi skólasafns skal vera lesaðstaða með aðgangi að upplýsingaritum á skólasafni.

Nemendur eiga rétt á að njóta náms- og starfsráðgjafar í framhaldsskóla af aðilum sem uppfylla skilyrði laga um náms- og starfsráðgjafa. Í skólanámskrá framhaldsskóla skal markmiðum og stefnu skóla varðandi ráðgjöf lýst og þar skal einnig koma fram hvernig skóli rækir skyldur sínar og hlutverk á þessu sviði.

Skólameistari framhaldsskóla skal hafa samráð við skólahjúkrunarfræðing eða við heilsugæslustöð í nágrenni skólans um heilsuvernd og hollustuhætti og skal tilhögun lýst í skólanámskrá.

9.2.4 Skólabragur og félagsstarf

Í skólanámskrá er gerð grein fyrir áherslu skólans og leiðum til að stuðla að góðum skólabrag til dæmis með tilliti til grunnþáttana fimm, lýðræðis og mannréttinda, jafnréttis, skapandi starfs, menntunar til sjálfbærni og læsis í víðum skilningi. Einnig skal í skólanámskrá vera að finna upplýsingar um nemendalýðræði og félagsstarf á vegum skólans.

9.2.5 Námsframboð

Hver skóli birtir þær námsbrautarlýsingar og áfangalýsingar sem í boði eru hverju sinni.

9.2.6 Árleg starfsáætlun

Einn hluti skólanámskrárinnar er árleg starfsáætlun þar sem gerð er grein fyrir starfstíma skólans, mikilvægum dagsetningum og öðrum grunnupplýsingum um starfsemi skólans. Þar er gerð grein fyrir starfsfólki skólans, skólaráði, skólanefnd, foreldraráði og nemendaráði.

9.3 Nemendafélög

Allir nemendur skulu eiga möguleika á að koma að ákvarðanatöku og vali á fulltrúum nemenda.eftir því sem lög og reglugerðir kveða á um.

Í hverjum framhaldsskóla skal starfa nemendafélag. Félagsaðild er frjál. Nemendafélag vinnur meðal annars að félags-, hagsmuna- og velferðarmálum nemenda. Það setur sér lög um starfssvið og starfshætti og starfar á ábyrgð skóla sem sér þeim fyrir starfsaðstöðu. Skólum er heimilt að styrkja félögin fjárhagslega og skal bókhald þeirra háð sömu reglum og bókhald skólanna. Nemendur kjósa fulltrúa í skólaráð og tilnefna áheyrnarfulltrúa í skólanefnd.

9.4 Samstarf heimilis og skóla

Framhaldsskólar sinna bæði lögráða og ólögráða einstaklingum og breytist því samstarf heimilis og skóla við 18 ára aldur. Óháð lögræðisaldri er brýnt að framhaldsskólar gefi reglulega skýrar og góðar upplýsingar um skólastarfið og áætlanir sem liggja fyrir um starfsemi skólans. Þessar upplýsingar skulu vera aðgengilegar í skólanámskrá og birtar á vef skólans.

Samstarf milli framhaldsskóla og foreldra ólögráða nemenda er mikilvægur liður í að draga úr skilum milli skólastiga, veita nemendum nám og ráðgjöf við hæfi og efla forvarnir. Mikilvægt er að framhaldsskólar vinni að skipulegri samvinnu heimilis og skóla með það að markmiði að virkja foreldrastarf nemenda eins og kostur er.

Foreldraráð skal starfa í hverjum skóla. Félagsmenn geta verið foreldrar nemenda. Stjórn foreldraráðs tilnefnir áheyrnarfulltrúa í skólanefnd. Hlutverk ráðsins er samkvæmt lögum að styðja við skólastarfið, huga að hagsmunamálum nemenda og efla samband foreldra ólögráða nemenda við skólann. Mikilvægt er að foreldrar nýti þennan formlega vettvang til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri sem varða velferð nemandans.

9.5 Samstarf við önnur skólastig og atvinnulíf

Til að tryggja samfellu og stuðla að velferð nemenda er mikilvægt að virk tengsl og miðlun upplýsinga eigi sér stað milli grunn- og framhaldsskóla. Grunnskólanemendur geta hafið nám í framhaldsskóla samhliða grunnskólanámi ef fyrir liggur samkomulag milli viðkomandi grunnskóla og framhaldsskóla um framkvæmdina. Jafnframt þarf að gera samning milli ríkis og sveitarfélags þar sem m.a. kemur fram að nemandinn og skipulag náms sé á ábyrgð grunnskólans.

Á sama hátt er gott samstarf framhaldsskóla og háskólastigs mikilvægt við skipulag náms. Þetta á sérstaklega við ef námi til stúdentsprófs er ætlað að undirbúa nemendur undir tiltekið svið á háskólastigi.

Samstarf framhaldsskóla og atvinnulífs er forsenda þess að skólakerfið geti brugðist við þörfum atvinnulífsins og jafnframt boðið upp á fjölbreytt nám sem nýtist nemendum í atvinnulífinu. Mennta- og menningarmálaráðuneytið skipar starfsgreinaráð fyrir skilgreinda starfsgreinaflokka og er þeim ætlað að vera tengiliðir milli skóla og atvinnulífs. Starfsgreinaráðum er meðal annars ætlað að skilgreina hæfnikröfur starfa sem framhaldsskólar taka mið af við uppbyggingu starfsnámsbrauta og veita umsögn um námsbrautarlýsingar starfsnáms.

9.6 Einkareknir framhaldskólar

Mennta- og menningarmálaráðherra getur veitt einkaskólum viðurkenningu til kennslu á grundvelli laga um framhaldsskóla og reglna sem settar eru samkvæmt þeim, enda miði starfsemi þeirra að því að:

- stuðla að alhliða þroska allra nemenda og virkri þátttöku þeirra í lýðræðisþjóðfélagi,
- búa nemendur undir þátttöku í atvinnulífinu og/eða frekara nám,
- starfrækja nám á framhaldsskólastigi sem miðar að lokaprófi, svo sem framhaldsskólaprófi, starfsréttindaprófi, stúdentsprófi eða öðrum skilgreindum námslokum, sem geta miðast við tiltekin störf og veitt sérstök réttindi þeim tengd

Viðurkenning á starfsemi einkaskóla felur í sér staðfestingu á að starfsemi hans uppfylli almenn skilyrði laga um framhaldsskóla hvað varðar hlutverk og markmið skóla, skólanámskrá og náms-brautarlýsingar, skipulag náms og kennslu, námsmat og námslok, hæfisskilyrði starfsmanna, inntökuskilyrði nemenda, réttindi og skyldur nemenda auk starfsaðstöðu og aðbúnaðar.

10 RÉTTINDI OG SKYLDUR

Framhaldsskólar eru ýmist sjálfstæðar ríkisstofnanir eða einkaskólar. Skólameistari ber ábyrgð á starfsemi skólans í umboði ráðherra eða ábyrgðaraðila einkaskóla, í samræmi við samþykktir, stofnskrá eða önnur stofnskjöl viðkomandi skóla.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið leggur áherslu á

- skuldbindingu framhaldsskóla um þjónustu við nemendur. Framhaldsskólum ber að veita nemendum þá þjónustu að nám þeirra geti orðið sem árangursríkast. Þjónustan skal taka mið af mismunandi þörfum nemenda og taka til upplýsingaflæðis, umsjónar, gagnaöflunar, námsaðstöðu og þjónustu fyrir nemendur með sérþarfir
- skuldbindingu framhaldsskóla um skilvirka stjórnvísu og upplýsingagjöf. Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar verklagsreglur er varða réttindi og skyldur skóla og nemenda. Þær skulu birtast í skólanámskrá og vera aðgengilegar nemendum, forráðamönnum og öðrum þeim sem málið varðar. Mennta- og menningarmálaráðuneytið setur hér fram ýmsar reglur sem auðvelda eiga skólum að taka á álitamálum sem varða réttindi, skyldur og þjónustu við nemendur. Sumar þessara reglna eru einnig birtar í lögum og reglugerðum og er þá vísað í þær.

10.1 Réttur nemenda til náms

Þeir sem lokið hafa grunnskólanámi, hafa hlotið jafngilda undirstöðumenntun eða hafa náð 16 ára aldri eiga rétt á að hefja nám í framhaldsskóla. Þessir einstaklingar eiga jafnframt rétt á því að stunda nám til 18 ára aldurs að því gefnu að þeir virði skólareglur. Við innritun hefur framhaldsskólinn sérstökum skyldum að gegna hvað varðar nemendur með fötlun, nemendur sem koma beint úr grunnskóla, nemendur sem flytjast milli anna eða skólaára og aðra þá sem ekki eru orðnir lögráða (18 ára) við innritun.

10.2 Nemendur með sérþarfir

Nemendur, sem eiga erfitt með nám sökum sértækra námsörðugleika, tilfinningalegra eða félagslegra örðugleika, nemendur með leshömlun, langveikir nemendur, nemendur með heilsutengdar sérþarfir og nemendur með fötlun (sjá lög um málefni fatlaðra og framhaldsskóla í viðauka 1), eiga rétt á sérstökum stuðningi í námi í samræmi við metnar sérþarfir. Nemendur með fötlun skulu stunda nám við hlið annarra nemenda eftir því sem kostur er.

Mikilvægt er að veita nemendum með sérþarfir kennslu og stuðning sem þeir þurfa á að halda og tök eru á að veita, sbr. gildandi reglugerð um nemendur með sérþarfir (sjá viðauka 1). Það er ýmist gert með því að bjóða fram nám á námsbraut fyrir fatlaða eða veita þeim einstaklingsstuðning á öðrum námsbrautum framhaldsskólans.

Framhaldsskólar geta leitað til grunnskóla um upplýsingar um einstaka nemendur og er grunnskólum skylt að veita þær með samþykki foreldra eða forráðamanna. Þá er skólum heimilt að semja við sveitarfélög eða aðra aðila um sérfræðiþjónustu vegna einstakra nemenda til að tryggja sem best samfellu í námi þeirra.

Tilfærsluáætlun skal fylgja nemendum með fötlun þegar þeir koma úr grunnskóla sbr. reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla (sjá viðauka 1).

10.3 Skil milli skólastiga

Mennta- og menningarmálaráðuneytið leggur áherslu á sveigjanleg skil milli skólastiga og á það jafnt við um skil milli grunn- og framhaldsskóla sem skilin milli framhaldsskóla og háskóla. Menntastofnunum er falin aukin ábyrgð á að þróa námsframboð á mörkum skólastiga til að auka sveigjanleika og möguleika nemenda við flutning þeirra milli skólastiga. Þannig geta fjölbreyttir námsáfangar á fyrsta hæfniprepi dregið úr skilum grunn- og framhaldsskóla og námsáfangar á fjórða hæfniprepi geta skarast á við nám á háskólastigi. Gott samstarf milli aðliggjandi skólastiga er forsenda þess að möguleiki gefist á mati á námi milli skólastiga.

10.3.1 Skil milli grunn- og framhaldsskóla

Nám á framhaldsskólastigi er skilgreint á hæfniprep. Nemendur sem hafa lokið fullnægjandi árangri í íslensku, stærðfræði, ensku og dönsku geta að jafnaði hafið nám í framhaldsskóla á öðru hæfniprepi í þeim greinum.

Ef nemandi í grunnskóla uppfyllir hæfnikröfur í einstökum greinum framhaldsskólans á hann rétt á því að fá nám sem hann hefur lokið metið til eininga, enda falli námið að námskrá og námsbrautarlýsingum viðkomandi framhaldsskóla. Forsenda fyrir námsfyrirkomulagi af þessu tagi er gott samstarf á milli grunnskóla og framhaldsskóla.

Ef grunnskólanemandi stundar nám í framhaldsskóla, sem skilgreint er sem hluti náms í grunnskóla, þá fer um kostnað vegna kennslu á framhaldsskólastigi eftir ákvæðum laga um framhaldsskóla. Sveitarfélög greiða þá kostnað vegna námsgagna og innritunar og efnisgjald eftir atvikum. Um nánari framkvæmd og fyrirkomulag skal samið milli hlutaðeigandi grunn- og framhaldsskóla.

10.3.2 Innritun í framhaldsskóla

Í skólasamningi við mennta- og menningarmálaráðuneyti skal kveðið sérstaklega á um skyldur viðkomandi framhaldsskóla við innritun nemenda og þær forsendur og kröfur sem skóli leggur til grundvallar innritun nemenda í skólann eða á einstakar námsbrautir hans. Ráðuneytið ákveður fyrirkomulag innritunar og gefur út leiðbeiningar um frágang umsókna. Að öðru leyti skal horft til gildandi reglugerðar um innritun nemenda (sjá viðauka 1):

Til að stuðla að samræmi í námsmati við lok grunnskóla mun ráðuneytið birta reglur um viðmið við lok grunnskóla.

10.3.3 Skil milli framhaldsskóla og háskóla

Í lögum nr. 92/2008 um framhaldsskóla er þeim/skólunum heimilt að bjóða upp á nám í framhaldi af skilgreindum námslokum á þriðja hæfniprepi. Námið er skilgreint sem viðbótarnám við framhaldsskóla á fjórða hæfniprepi og gefið upp í framhaldsskólaeiningum. Þrátt fyrir að notaðar séu aðrar námseiningar (ECTS) á háskólastigi, sbr. lög nr. 63/2006, er mikilvægt að gott samstarf sé milli framhaldsskólasstigs og háskólastigis þegar kemur að því að meta nám á milli skólastiga. Í samstarfi framhaldsskóla og háskóla getur nám á fjórða hæfniprepi verið metið til eininga á háskólastigi. Það er þó á forsendum hverrar háskólastofnunar fyrir sig, innlendar sem erlendar. Framhaldsskóli skal alltaf auglýsa nám á fjórða þrepi í framhaldsskólaeiningum en ef fyrir liggur samstarfssamningur um mat á náminu við háskólastofnun má geta þess í upplýsingum um námstilboð..

10.4 Skólasókn

Framhaldsskólar skulu veita umsögn um skólasókn nemenda í námsferli og prófskírteini.

Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar skólasóknarreglur og skulu þær birtast í skólanámskrá.

Þar skal koma fram:

- réttindi og skyldur nemenda
- viðurlög við brotum á skólasóknarreglum
- hvernig fjarvistir nemenda vegna veikinda og annarra óhjákvæmilegra forfalla eru meðhöndlaðar
- hvernig farið er með mál ólöggráða nemenda í ljósi fræðsluskyldu.

Við setningu reglna um skólasókn skal taka sérstakt tillit til langveikra nemenda og nemenda sem eru tímabundið fjarverandi frá skóla vegna veikinda eða af öðrum óviðráðanlegum orsökum.

Á grundvelli reglna um skólasókn er hægt er að vísa nemanda úr einstökum áföngum eða úr skóla vegna lélegrar skólasóknar og skal hann þá áður hafa fengið skriflega viðvörum frá viðkomandi kennara, umsjónarkennara eða stjórnanda. Skal virða andmælarétt og gæta þess að forráðamönnum ólöggráða nemenda sé gert viðvart skriflega. Endanleg brottvikning er á ábyrgð skólameistara

10.5 Gjaldtaka

Án sérstaks endurgjalds stendur framhaldsskólanemendum til boða, auk kennslu, eftirfarandi þjónusta:

- aðgangur að bókasafni, lesstofu og aðstoð bókasafns- og upplýsingafræðinga,
- aðgangur að nettengdum tölvum
- skólanámskrá, kennsluáætlanir, stundatafla, fjarvistayfirlit og námsferilli
- starfs- og námsráðgjöf
- þjónusta umsjónarkennara
- brautskráningarskírteini.

Þetta er í samræmi við reglugerð um gjaldtökuheimildir opinberra framhaldsskóla (sjá viðauka 1) Skólameistari ákveður upphæð innritunargjalds en mennta- og menningarmálaráðuneyti ákveður í reglugerð hámarksupphæð innritunargjalds. Ef nemendur eru innritaðir utan þess tíma sem auglýstur er til innritunar er heimilt að hækka gjaldið um 25% fyrir þá önn.

Framhaldsskólum er heimilt að innheimta af nemendum, sem njóta verklegrar kennslu, efnisgjald fyrir efni sem skólinn lætur nemendum í té og þeir þurfa að nota í námi sínu. Efnisgjald skal taka mið af raunverulegum efniskostnaði. Ráðuneyti auglýsir á hverjum tíma hámark efnisgjalds. Framhaldsskólar geta boðið upp á nám utan reglubundins daglegs starfstíma og í fjarkennslu. Í slíkum tilvikum er þeim heimilt að taka gjald af nemendum fyrir launakostnaði vegna kennslunnar. Ráðuneytið setur á hverjum tíma fram nánari reglur um gjaldtöku. Fari nám fram að sumri til er framhaldsskólum heimilt að taka gjald af nemendum til að mæta sérgreindum kostnaði sem fellur til vegna kennslunnar.

Þá er skólum heimilt að innheimta gjald af nemendum fyrir valkvæða starfsemi, svo sem leikhús-, vettvangs- eða safnferðir í tengslum við námið.

Heimilt er framhaldsskólum að innheimta gjald fyrir aðra þjónustu sem í boði er og telst ekki vera hluti af eða leiða af lögbundnu hlutverki skóla. Gjaldið tekur til þátta eins og útgáfu skírteina, aðgangs að þráðlausu neti, tölvuforritum, útgáfu netfangs, gagnapláss, skápaleigu, prentunar, fjölföldunar og bílastæðis. Skólameistari auglýsir gjaldskrá að höfðu samráði við skólanefnd. Gjaldskrá skal að hámarki miðast við kostnað og skal birta á vef skóla fyrir upphaf innritunartímabils.

Mat á námi nemenda sem farið hefur fram innan íslenska skólakerfisins nýlega og krefst ekki umfangsmikillrar matsvinnu, skal vera nemendum að kostnaðarlausu. Framhaldsskólum er heimilt að taka hóflegt gjald fyrir umfangsmikla vinnu við raunfærnimat og mat á námi nemenda. Gjaldskrá fyrir þannig mat skal að hámarki miðast við kostnað og birt í skólanámskrá.

Hlutverk framhaldsskólans tekur einnig til símenntunar fullorðinna en sérstök lög gilda um framhaldsfræðlu (sjá viðauka 1).

10.6 Framvinda náms

Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar verklagsreglur er varða framvindu nemenda í námi. Þær skulu birtast í skólanámskrá og vera aðgengilegar nemendum, forráðamönnum og öðrum þeim sem málið varðar. Reglur um framvindu náms geta verið mismunandi eftir lokamarkmiðum náms, á hvaða hæfniprepi brautin skilar nemendum og hvort nemendur eru orðnir sjálfráða (18 ára). Reglur um framvindu náms skulu birtar í námsbrautarlýsingu og tekur ráðuneytið afstöðu til þeirra þegar brautin er staðfest.

10.6.1 Framvinda náms á námsbrautum með námslok á fyrsta hæfniprepi

Krafa um námsframvindu og námsmat er óhefðbundin á þessum námsbrautum og fyrst og fremst ætlað að skapa forsendur til að leiðbeina nemendum um námið og hvernig þeir geti náð markmiðum þess, stuðla að námshvatningu og örva nemendur til framfara.

10.7 Meðferð gagna

Gögn í vörslu skóla sem hafa að geyma persónulegar upplýsingar um nemendur skal farið með í samræmi við ákvæði laga um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga og ákvæði upplýsingalaga eftir því sem við á (sjá viðauka 1). Starfsfólk í framhaldsskóla er bundið trúnaði og óheimilt er að veita persónulegar upplýsingar um nemanda án samþykkis þess sem í hlut á og foreldra/forráðamanna ef um er að ræða nemanda yngri en 18 ára.

Allir framhaldsskólar skulu varðveita upplýsingar um nám nemenda og veita þeim aðgang að þeim. Forráðamenn eiga rétt til aðgangs að gögnum ólögráða barna sinna. Þegar nemandi hefur náð sjálfræðisaldri er einungis heimilt að veita honum sjálfum, eða þeim sem nemandinn veitir skriflegt umboð, upplýsingar um mál er varða hann persónulega. Óski foreldrar/forráðamenn nemanda sem er yngri en 18 ára eftir upplýsingum frá framhaldsskóla um námsframvindu, skólasókn eða annað sem tengist barni þeirra sérstaklega, þá ber skólastjórnendum að veita þær upplýsingar. Framhaldsskólar skulu opna foreldrum eða forráðamönnum aðgang að upplýsingakerfi sínu þar sem m.a. eru birtar einkunnir og skólasókn barna þeirra.

10.8 Meðferð ágreiningsmála

Hver skóli setur sér reglur um boðleiðir og verklag um ágreiningsmál sem upp kunna að koma. Við vinnslu þeirra skal gæta jafnræðisreglna.

Í verklagsreglum skal koma fram:

- með hvaða hætti nemanda, lögráða og ólögráða, er veitt viðvörðun áður en til refsingar kemur
- kostur á andmælum áminningar og tímafrestur tilgreindur
- meðferð ágreiningsmála, kvartana og kára vegna samskipta milli nemenda, kennara og/eða annarra starfsmanna framhaldsskóla
- meðferða ágreiningsmála um námsframvindu
- meðferð undanþágubeiðna.

Leitast skal við að leysa ágreiningsmál á vettvangi skóla. Uni nemandi eða forráðamaður hans ekki úrskurði í deilumáli, má vísa málinu til mennta- og menningamálaráðuneytisins.

Framhaldsskólar skulu skrá feril máls þegar ágreiningsmál koma upp innan skólans eða þegar um brot á skólareglum er að ræða. Við meðferð mála skal sérstaklega gæta ákvæða stjórnarsýslulaga, laga um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga og upplýsingalaga (sjá viðauka 1). Leitast skal við að afgreiða brot á skólareglum með skjótum hætti.

11 MAT Á NÁMI

11.1 Mat á námi milli skóla

Nemandi sem flyst á milli skóla sem starfa samkvæmt aðalnámskrá framhaldsskóla á rétt á því að fá nám sem hann hefur lokið með fullnægjandi árangri, metið til eininga á sama hæfniprepi í viðtökuskóla, enda falli námið að námskrá og námsbrautarlýsingum viðkomandi skóla.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið leggur áherslu á að við allt mat sé fyrst og fremst litið til hæfni nemenda. Öllu námi framhaldsskólans er raðað á hæfniprep. Þar sem framhaldsskólar skipuleggja sjálfir námsbrautir sínar, er gert ráð fyrir að þeir geri nemendum kleift að velja ólíkar leiðir til að ná hæfniviðmiðum hvers þreps. Að jafnaði skal viðtökuskóli miða við mat þess skóla sem nemandi kemur úr þegar litið er til þess hvort viðkomandi hæfnipáttum sé náð.

Framhaldsskólum ber að setja fram skýrar verklagsreglur er varða mat á námi nemenda er skiptir um námsbraut eða kemur úr öðrum skóla. Eftirfarandi reglur um mat gilda en gert er ráð fyrir að framhaldsskólar útfæri framkvæmd þeirra í skólanámskrá.

- viðtökuskólar skulu meta áfanga á sama hæfniprepi og þeir eru skilgreindir í fyrri skóla nemandans, óháð framsetningu og innihaldi
- heimilt er að láta þess getið á prófskírteini ef nám er metið úr öðrum skóla.

11.2 Mat á starfsreynslu og raunfærnimat

Nemandi skal eiga þess kost að fá metna starfsreynslu sem hann hefur aflað sér fyrir upphaf starfsnáms. Matið getur leitt til þess að hann verði undanþeginn námi í einstökum áföngum og/eða að hann fái styttingu á þeim hluta námsins sem fer fram í verklegri þjálfun á vinnustað.

Með raunfærnimati er lagt mat á alhliða þekkingu, leikni og hæfni einstaklings, óháð því hvar eða hvernig hennar hefur verið aflað. Er hér einkum átt við fólk sem ekki hefur lokið formlegu námi á framhaldsskólastigi, hefur verið á vinnumarkaði í a.m.k. þrjú ár og náð tuttugu ára aldri að lágmarki og aflað sér þekkingar og hæfni í störfum á tilteknu sviði sem nýst getur í námi til lokaprófs. Einstaklingurinn skal leggja fram nauðsynleg gögn sem styðja umsókn um raunfærnimat svo sem vottorð vinnuveitenda, yfirlit um nám eða námskeið eða aðrar upplýsingar sem geta nýst við mat á umsókn.

11.2.1 Framkvæmd raunfærnimats

Þegar raunfærni fólks er metin er leitast við að meta þekkingu, leikni og hæfni þess út frá gefnum viðmiðum um það nám sem það óskar eftir að ljúka. Tekið skal mið af hæfnikröfum og lokamarkmiðum námsins og horft til þess að leiðir að sama marki geti verið fjölbreyttar. Ekki skal leitað eftir því hvort fyrra nám eða reynsla sé nákvæmlega sambærileg við kröfur námskrár heldur skal leggja áherslu á hvort hægt sé að meta námið jafngilt og hvort nemandinn hafi forsendur til að ljúka því námi sem hugur hans stefnir til.

Um framkvæmd raunfærnimats er nánar fjallað í reglum um raunfærnimat byggðar á lögum um framhaldsfræðslu (sjá viðauka 1).

12 UNÐANÞÁGUR FRÁ AÐALNÁMSKRÁ

Almennur hluti aðalnámskrár, ásamt námsbrautarlýsingum og áfanganalýsingum mynda aðalnámskrá framhaldsskóla. Framhaldsskólar hafa víðtækar heimildir til þess að sveigja námskrá að þörfum fatlaðra nemenda, langveikra og þeirra sem eiga við námsörðugleika að etja. Ýmsar aðrar ástæður geta gefið tilefni til að skólastjórnendur veiti undanþágu frá aðalnámskrá.

12.1 Námsgreinar og námsáfangar

Nemendur með fötlun, langveikir og nemendur með sértæka námsörðugleika og/eða aðra staðfesta skynjunarörðugleika geta sótt um undanþágu til skólameistara frá einstökum námsáföngum sem sérfræðingur á viðkomandi sviði hefur staðfest. Nemendur skulu þó taka aðra áfanga í stað þeirra sem þeir fá undanþágu frá.

Nemendur geta einnig sótt um undanþágu til skólameistara frá einni námsgrein ef þeir eiga við það mikla námsörðugleika að stríða að þeir geta ekki náð tókum á námsefninu. Slíkir námsörðugleikar skulu staðfestir af sérfræðingi á viðkomandi sviði. Nemendur sem fengið hafa undanþágu frá námi í námsgrein í grunnskóla geta einnig sótt um undanþágu frá sömu grein í framhaldsskóla. Þeir skulu þó taka aðra grein í staðinn. Áður en undanþága er veitt skal skólameistari gera nemendum grein fyrir því að undanþágan gæti skert möguleika þeirra til náms í skólum á háskólastigi eða möguleika til starfa á viðkomandi starfssviði ef um starfsnám er að ræða.

Á prófskírteini nemenda skal gera sérstaka grein fyrir undanþágum sem veittar eru samkvæmt framansögðu.

12.1.1 Íþróttir

Nemandi, sem stundar umfangsmikla líkamsþjálfun á vegum sérsambands og/eða íþróttafélags undir stjórn sérmenntaðs þjálfara, íþróttifræðings eða kennara samhliða námi í framhaldsskóla, getur óskað eftir því að skólameistari veiti honum undanþágu frá vissum áföngum eða áfangahlutum í íþróttum, líkams- og heilsurækt.

12.1.2 Nemendur með annað móðurmál en íslensku

Framhaldsskólar skulu koma til móts við þarfir nemenda af erlendum uppruna með öflugri íslenskukennslu og fræðslu um íslenskt samfélag og menningu, liðsinni við heimanám, jafningjastuðningi og öðrum þeim ráðum sem að gagni mega koma. Hver skóli skal setja sér móttökuáætlun þar sem fram koma helstu atriði um skólastarfið á máli sem nemendur og forráðamenn ólöggráða nemenda geta skilið. Í móttökuáætlun felst að gerð sé einstaklingsnámskrá sem taki mið af bakgrunni og tungumálafærni viðkomandi, að þróa námsaðferðir til að mæta viðkomandi nemanda, að skipuleggja samráð nemenda og starfsmanna skólans og upplýsa með skýrum hætti hvaða stuðning skólinn veitir við heimanám, túlkun og annað tilfallandi. Sérstaklega skal huga að þeim nemendum sem íslenskir eru en hafa dvalið langdvölum erlendis. Margir þeirra þurfa á hliðstæðri aðstoð að halda og erlendir nemendur.

Framhaldsskóla er heimilt að meta móðurmál nemenda til eininga í frjálssu vali eða til eininga í stað annars erlends tungumáls.

Miða skal við að nemendur með annað móðurmál en íslensku fái tækifæri til að viðhalda móðurmáli sínu sem valgrein, óski þeir þess. Framhaldsskóli getur boðið upp á slíkt nám í staðnámi eða fjarnámi eða metið nám sem stundað er annars staðar. Viðkomandi framhaldsskóli þarf þá að veita samþykki fyrir náminu óski nemandi eftir að fá slíkt nám metið til eininga. Framhaldsskóli er ekki ábyrgur fyrir náminu en getur verið tengiliður, t.d. við gagnasöfn, bókasöfn, félög og annað það sem veitir nemendum aðgang að kennslu í eigin móðurmáli.

Nemendur sem hafa annað móðurmál en íslensku eiga rétt á kennslu í íslensku samkvæmt sérstakri námskrá. Sama gildir um heyrnarskerta nemendur. Nemendur sem hafa dvalið utan Norðurlanda á grunnskólaaldri geta sótt um að taka annað tungumál í staðinn fyrir Norðurlandamál. Nemendur sem fengið hafa undanþágu frá námi í Norðurlandamáli í grunnskóla geta einnig fengið undanþágu frá Norðurlandamáli í framhaldsskóla. Þeir skulu þó taka aðra grein í staðinn.

12.2 Afreksfólk

Afreksmaður telst sá sem valinn hefur verið í unglingslandslíð eða landslíð viðkomandi íþróttá-, keppnis- eða faggreinar eða sá sem hefur verið valinn til þátttöku og/eða undirbúnings fyrir Norðurlandamót, Evrópumeistaramót, heimsmeistaramót, Ólympíuleika eða önnur sambærileg mót í sinni grein.

Þegar staðfesting á fyrirhugaðri þátttöku nemandans liggur fyrir er mælt með því að skólastjórnendur geri sérstakan samning við hann um þær undanþágur sem á þarf að halda, svo sem um skólasókn nemandans, verkefnaskil og próftöku. Viðkomandi sérsamband/landslíðsþjálfari/landslíðsnefnd skal leggja fram staðfesta áætlun um þátttöku í verkefnum fyrir upphaf skólaárs eða námsannar. Leitast skal við að gefa nemandanum tækifæri til að ljúka prófum eða lokaverkefnum eftir því sem við verður komið.

13 MAT OG EFTIRLIT

Markmið mats og eftirlits með skólastarfi er að tryggja að starfsemi skóla sé í samræmi við ákvæði laga, reglugerða og aðalnámskrá framhaldsskóla. Því er ætlað að auka gæði skólastarfsins og stuðla að umbótum, tryggja að réttindi nemenda séu virt og að þeir fái þá þjónustu sem þeir eiga rétt á samkvæmt lögum. Mati og eftirliti með skólastarfi er einnig ætlað að veita upplýsingar um skólastarfið, árangur þess og þróun.

Samkvæmt lögum um framhaldsskóla nr. 92/2008 færast ábyrgð á námskrárgerð í auknu mæli til framhaldsskólanna. Þeim er nú falið að gera tillögur um fyrirkomulag, samhengi og inntak náms í samræmi við viðmið, sniðmát og reglur ráðuneytis um gerð námsbrautarlýsinga. Með þessu er framhaldsskólum gefið aukið umboð til að byggja upp námsbrautir sem síðan þurfa staðfestingu ráðuneytis til að verða hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla. Lokamarkmið námsbrauta eru skilgreind með hæfniviðmiðum sem segja til um hvers konar hæfni nemandi skuli búa yfir við námslok. Jafnframt eru námsáfangar og námslok námsbrauta skilgreind á fjögur hæfniprep. Þetta kallar á aukið eftirlit um hvort nám og námslok séu í reynd skilgreind á rétt hæfniprep.

13.1 Innra mat

Í hverjum skóla ber að meta árangur og gæði skólastarfsins með kerfisbundum hætti. Ýmsar leiðir eru færar við mat skóla á eigin starfi en mikilvægt er að það kerfi sem unnið er eftir henti skólastarfi viðkomandi skóla.

Innra mat skal byggja á eftirfarandi viðmiðum. Það skal:

- vera markmiðsbundið, þannig að í vinnu við innra mat skal gerð grein fyrir tengslum við þau markmið sem sett eru fram í skólanámskrá. Hver skóli þróar aðferðir sem taka mið af sérstöðu skólans til að meta hvort og að hve miklu leyti markmiðunum hefur verið náð. Aðferðir við innra mat taka mið af þeim viðfangsefnum sem unnið er að hverju sinni
- byggja á kerfisbundinni aðferð sem lýst er í skólanámskrá. Í starfsáætlun skólans fyrir hvert skólaár kemur síðan fram hvaða þættir eru viðfangsefni innra mats
- vera markvisst fléttað saman við daglegt starf og nær til allra þátta skólastarfsins svo sem stjórnunar, kennslu, námskrafna, námsmats og samskipta innan og utan kennslustofunnar
- vera samstarfsmiðað, þannig að lögð sé áhersla á virka þátttöku starfsfólks, nemenda, foreldra/forsjáradila og annarra hagsmunaaðila eftir því sem við á
- byggja á upplýsingum en til að leggja megi raunhæft mat á skólastarfið þarf að afla upplýsinga um það með margvíslegum hætti. Á grundvelli fjölbreyttra gagna er lagður grunnur að innra mati skólans. Þær upplýsingar og þau gögn sem eru lögð til grundvallar matinu taka mið af þeim viðfangsefnum sem unnið er að hverju sinni
- leiða til umbóta þannig að lagt sé mat á markmið og leiðir með reglubundnum hætti. Innra mat veitir upplýsingar um styrkleika í starfi skólans og það sem betur má fara. Með hliðsjón af niðurstöðum innra mats eru umbætur síðan skilgreindar og skipulagðar
- vera opinbert þannig að hver skóli birti opinberlega upplýsingar um niðurstöður innra mats og áætlanir um umbætur. Persónulegar upplýsingar eru undanþegnar birtingu.

13.2 Mat og eftirlit mennta- og menningarmálaráðuneytis

Mennta- og menningarmálaráðuneyti hefur eftirlit með því að framhaldsskólar uppfylli þær skyldur sem lög reglugerðir og aðalnámskrá framhaldsskóla kveða á um. Reglubundið ytra mat ráðuneytisins felst í úttektum, könnunum og rannsóknum ásamt almennri öflun, greiningu og miðlun upplýsinga.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið gerir áætlun til þriggja ára um ytra mat (kannanir og úttektir) sem miða að því að veita upplýsingar um framkvæmd skólahalds í framhaldsskólum. Ytra mat getur m.a. falist í úttektum á skólustarfi í heild eða einstökum þáttum þess, stofnanaúttektum, úttektum á námsgreinum og námsþáttum og/eða innra mati skóla. Einnig tekur ytra mat tekið til innlendra og erlendra kannana, rannsókna og samræmdra könnunar- og hæfniprófa. Niðurstöðum ber að fylgja eftir og tekur eftirfylgni ráðuneytisins mið af niðurstöðum hverju sinni. Niðurstöður allra kannana og úttekta eru birtar á heimasíðu ráðuneytisins. Þar verða einnig birtar greinargerðir og umbótaáætlanir framhaldsskóla í kjölfar ytra mats.

Jafnframt getur ráðuneytið ef ástæða þykir til látið fara fram sérstakt ytra mat á framhaldsskóla eða einstökum þáttum skólustarfs. Úttekt á framhaldsskóla eða tiltekinni starfsemi framhaldsskóla skal gerð eigi sjaldnar en á fimm ára fresti.

Ytra mat skal byggt á eftirfarandi viðmiðum. Það skal:

- innihalda úttektaráætlun fyrir hverja úttekt þar sem fram kemur tilgangur úttektar, helstu viðmið og áherslur. Með hliðsjón af tilgangi úttektar er lögð áhersla á að endurspeglar lögbundið hlutverk skóla og kannað hvort skólustarfið samræmist ákvæðum laga og reglugerða og þeim markmiðum einstakir framhaldsskólar hafa sett sér
- framkvæmt af óháðum sérfræðingum og fer val á þeim samkvæmt verklagsreglum ráðuneytisins. Framhaldsskólum er gert viðvart skriflega um væntanlega úttekt með tveggja vikna fyrirvara að lágmark.
- byggt á fjölbreyttum gögnum og upplýsingum, svo sem niðurstöðum innra mats og öðrum skriflegum gögnum frá skólum, heimsóknum í skóla og viðtölum, eftir því sem við á. Skólum ber að upplýsa úttektaraðila sem best um þá þætti skólustarfsins sem úttektin beinist að
- fela í sér úttektarskýrslu, sem úttektaraðilar skila til ráðuneytisins. Áður en úttektarskýrsla er send ráðuneytinu fær viðkomandi stofnun tækifæri til að gera efnislegar athugasemdir. Athugasemdir stofnunar skal birta sem viðauka með skýrslu ef þess er óskað
- vera opinbert og skulu niðurstöður þess birtar á heimasíðu skólans, heimasíðu ráðuneytisins eða með öðrum opinberum hætti. Jafnframt skal, eftir því sem við á, birta áætlanir framhaldsskóla um úrbætur í kjölfar úttekta á heimasíðu skóla og mennta- og menningarmálaráðuneytis
- fela í sér eftirfylgni, þannig að niðurstöðum úttekta og kannana sé fylgt eftir með markvissum hætti en eftirfylgni tekur mið af viðfangsefni og niðurstöðum. Ráðuneytið kannar hvernig brugðist hafi verið við niðurstöðum og birtir upplýsingar um það á heimasíðu sinni eftir því sem við á
- fela í sér ráðgjöf, þannig að mennta- og menningarmálaráðuneyti leitist við að fylgja innra og ytra mati eftir með stuðningi fræðslu og ráðgjöf til viðkomandi skóla þannig að slíkt mat leiði til umbóta í skólustarfi.

14 VIÐAUKI 1**YFIRLIT YFIR LÖG OG REGLUGERÐIR**

Lög um framhaldsfræðslu nr. 27/2010

Lög um framhaldsskóla nr. 92/2008 með áorðnum breytingum

Lög um jafnrétti nr. 96/2000 með áorðnum breytingum

Lög um málefni fatlaðra nr 59/1992 með áorðnum breytingum

Lög um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga nr. 77/2000

Lög um stjórnsýslu nr. 37/1993 með áorðnum breytingum

Lög um Þjóðskjalasafn Íslands nr. 66/1985 með áorðnum breytingum

Upplýsingalög nr. 50/1996 með áorðnum breytingum

Reglugerðir um:

- gjaldtökuheimildir opinberra framhaldsskóla nr. 614/2009
- innritun nemenda nr. 1150/2009
- nemendur með sérþarfir í framhaldsskólum nr.XXX/2010
- nemendur með sérþarfir í grunnskóla nr.585/2010
- rétt nemenda í framhaldsskólum til kennslu í íslensku nr. 654/2009
- sérfræðiþjónustu sveitarfélaga við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum nr. 584/2010
- skipan og störf starfsgreinaráða nr. 711/2009
- sprotasjóð nr. 242/2009
- sveinspróf nr. 698/2009
- viðurkenningu einkaskóla á framhaldsskólastigi nr. 426/2010
- vinnustaðanáám og starfsþjálfun á vinnustað nr. 697/2009 og 1103/2009

15 VIÐAUKI 2 DÆMI UM MARKMIÐ Í LYKILHÆFNI Á FYRSTA HÆFNIÞREPI

Námshæfni

felur í sér sjálfsþekkingu, þ.e. að þekkja eigin styrkleika og veikleika og að vera fær um að taka ákvarðanir á þeim grunni. Námshæfni beinist að fróðleiksfýsni, trú á eigin getu og hæfileika til að beita þekkingu sinni leikni og hæfni í margvíslegum viðfangsefnum á uppbyggilegan hátt.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að:

- þekkja eigin styrkleika og setja sér raunhæf markmið
- öðlast færni í að deila þekkingu sinni með öðrum
- geta notað fjölbreyttar námsaðferðir og gögn
- geta lagt mat á eigið vinnuframlag
- geta tekist á við áskoranir í námi
- geta skipulagt vinnutíma sinn og forgangsraðað viðfangsefnum
- geta borið ábyrgð á eigin námi
- vera sjálfstæður í vinnubrögðum
- geta nýtt fyrri reynslu, þekkingu og skilning við úrlausn nýrra viðfangsefna

Heilbrigði

Góð heilsa er skilgreind sem líkamlegt og andlegt heilbrigði. Sérhver nemandi þarf að gera sér grein fyrir að hann ber ábyrgð á sjálfum sér og umhverfi sínu. Til að stuðla að góðri heilsu og almennri vellíðan þarf að leggja rækt við hollar lífsvenjur, hreyfingu og heilbrigðan lífsstíl.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að nemandi:

- er meðvitaður um gildi hollra lífshátta, hreyfingar og heilbrigðs lífsstíls fyrir líkamlegt, andlegt og félagslegt heilbrigði
- tekur ábyrga afstöðu gagnvart einelti og öðru ofbeldi
- er meðvitaður um skaðsemi reykinga og annarrar tóbaksnotkunar, áfengisneyslu og notkun annarra vímuefna

Skapandi hugsun og hagnýting þekkingar

Mikilvægt er að virkja og viðhalda sköpunarkrafti einstaklinga, sjálfstæði og frumkvæði, svo það nýtist þeim í lífi og starfi. Forsenda þess er að skólinn skapi nemendum skilyrði til að virkja frumkvæði, sjálfstæði og skapandi hugsun á sem flestum sviðum.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að:

- sýna frumkvæði og skapandi hugsun
- bera siðferðislega ábyrgð á sköpun og hagnýtingu þekkingar
- geta tjáð sig og miðlað á skapandi hátt
- nýta sér sköpunarkraft sinn á margvíslegan hátt í lífi og starfi
- geta notið lista og skapandi starfs á margvíslegu formi
- vita hvernig menning og listir tengjast atvinnusköpun og samfélagsþróun

Jafnrétti

Markmið jafnréttismenntunar er að skapa öllum tækifæri til að þroskast á eigin forsendum, rækta hæfileika sína, lifa ábyrgu lífi í frjálsum samfélagi í anda skilnings, friðar, umburðarlyndis og víðsýni. Markmiðið er einnig að allir séu virkir þátttakendur í að skapa samfélag jafnræðis, jafnréttis og réttlætis.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að:

- virða jafnrétti í samskiptum
- vera meðvitaður um mismunandi jafnrétti, t.d. kynja, kynþátta og jafnrétti fatlaðra
- skilja jafnrétti í samfélagslegu samhengi
- skilja áhrif fyrirmynda og staðalmynda á eigin ímynd og lífstíl
- vera gagngrýninn á fyrirmyndir og staðalmyndir

Lýðræði og mannréttindi

Ein meginforsenda lýðræðislegs samfélags er félagsfærni einstaklingsins sem byggir m.a. á vitund um eigin ábyrgð, lýðræði, gagnrýna hugsun, umburðarlyndi, jafnrétti og virðingu. Félagfærni er einnig virðing fyrir manngildi sem felur bæði í sér mannréttindi og viðurkenningu á hæfileikum og þroskamöguleikum allra.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að:

- sýna virðingu og umburðarlyndi
- virða mannréttindi og manngildi í samskiptum
- geta sett fram eigin skoðun í rökræðum
- bera virðingu fyrir skoðunum og lífsgildum annarra
- taka gagnrýna afstöðu til siðferðilegra álitamála
- taka ábyrga afstöðu til eigin velferðar og annarra
- virða grundvallarreglur samfélagsins
- vera virkur og ábyrgur þátttakandi í lýðræðissamfélagi
- sýna félags- og samskiptafærni

Menntun sjálfbærni

Menntun til sjálfbærni felst í því að þroska hvern einstakling sem virkan borgara í samábyrgu þjóðfélagi, sem hefur þekkingu á og er meðvitaður um gildi, viðhorf og tilfinningar sínar gagnvart hnattrænum áhrifum og jafnræði allra jarðarbúa, náttúru og umhverfi, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og fjölmenningu, velferð og lýðheilsu.

Lykilhæfni felur m.a. í sér að:

- hafa skilning á sameiginlegri ábyrgð jarðarbúa á jörðinni og íbúum hennar
- vera virkur og ábyrgur borgari í umhverfi sínu, samfélagi og náttúru
- vera fær um að taka gagnrýna afstöðu gagnvart umhverfi, samfélagi og náttúru
- hugsa á heimsvísu en bregðast við á heimaslóð
- skilja hvaða áhrif neysla og notkun auðlinda í nútíð hefur á framtíð þeirra sem óbornir eru
- öðlast skilning á því hvernig náttúruvísindi og tækni hafa í senn áhrif á og verða fyrir áhrifum af menningu og heimsmynd mannsins
- geta á gagnrýninn hátt metið gildi upplýsinga um umhverfi, samfélag og náttúru og dregið af þeim ályktanir

Læsi, tjáning og samskipti á íslensku

Móðurmálið tengir fólk saman og eflir samkennd þess. Traust kunnáttu í móðurmáli er meginundirstaða haldgóðrar menntunar. Lestur er öflugasta tæki nemenda til að afla sér þekkingar og tjáning í ræðu og riti og forsenda þátttöku í lýðræðislegu samfélagi. Móðurmál okkar, íslensk tunga og menning tengir saman fortíð þjóðarinnar og nútíð.

Þekking, leikni og hæfni í læsi, tjáningu og samskiptum á íslensku felur m.a. í sér að geta:

- tjáð hugsanir sínar, tilfinningar og skoðanir
- tjáð sig bæði munnlega og skriflega
- hlustað á og skilið talað mál
- tekið þátt í samræðum
- beitt fjölbreyttum orðaforða
- notað blæbrigðaríkt mál í tali og ritun
- flutt mál sitt skýrt og áheyrilega
- lesið fjölbreytta texta sér til fróðleiks og ánægju
- tekið þátt í rökræðum

Læsi, tjáning og samskipti á erlendum tungumálum

Þekking, leikni og hæfni í erlendum tungumálum og innsýn í menningu annarra þjóða leggur grunn að skilningi, víðsýni og virðingu. Tungumálakunnáttu er lykillinn að upplýsingum um fagleg efni og gefur aðgengi að ýmsum nýsigögnum sem skipta máli í námi. Hún er ein af forsendum þess að geta átt farsæl samskipti og samvinnu við einstaklinga af öðru þjóðerni.

Þekking, leikni og hæfni í læsi, tjáningu og samskiptum á erlendum tungumálum felur m.a. í sér að geta:

- tjáð sig á skiljanlegan hátt
- hlustað og skilið talað mál
- tekið þátt í samræðum um almenn málefni
- notað fjölbreyttan orðaforða daglegs lífs
- geta lesið sér til fróðleiks og ánægju

Læsi, tjáning og samskipti um tölur og upplýsingar

Gott talnalæsi er mikilvægt hverjum manni til að takast á við daglegt líf og störf. Læsi á tölur felur í sér þekkingu, leikni og hæfni til að lesa úr, tjá sig um og nýta sér til gagns tölulegar upplýsingar. Læsi á upplýsingar tekur m.a. til upplýsingatækni þar sem mikilvægt er að allir geti aflað gagna, flokkað, unnið úr, notað og miðlað upplýsingum á gagnrýnn og skapandi hátt.

Þekking, leikni og hæfni í læsi, tjáningu og samskiptum um tölur og upplýsingar felur m.a. í sér að:

- vera læs á upplýsingar á margvíslegu formi
- geta aflað gagna, flokkað, unnið úr, nýtt sér og miðlað upplýsingum á gagnrýnn hátt
- geta notað upplýsingatækni í þekkingarleit og miðlun þekkingar á gagnrýnn hátt
- geta nýtt sér margvíslega tækni í þekkingarleit
- geta miðlað upplýsingum á skapandi hátt
- geta beitt tölum og upplýsingum sem varða daglegt líf
- geta tjáð sig um tölur og upplýsingar sem varða daglegt líf
- nýtt upplýsingar á ábyrgan hátt

16 VIÐAUKI 3 LÝSING Á HÆFNIÞREPUM FRAMHALDSSKÓLANS

Í töflunni hér að neðan má sjá lýsingu á þeirri þekkingu, leikni og hæfni sem einkennir námslok á hæfniþrepum framhaldsskólans. Lýsingin vísar annars vegar í grunnþætti og lykilhæfni en hins vegar í sérhæfingu.

	Prep 1 NQF 1/EQF 1-2	Prep 2 NQF 2/EQF 3	Prep 3 NQF 3/EQF 4	Prep 4 NQF 4/EQF 5
<p>ÞEKKING</p> <p>er safn staðreynda, lögmála, kenninga og aðferða. Hún er bæði fræðileg og hagnýt.</p> <ul style="list-style-type: none"> þekkingar er aflað með því að horfa, lesa, hlusta á, ræða eða með öðrum samskiptum þekking er greind með því að ræða, flokka og bera saman þekkingu er miðlað með ólíkum tjáningarformum svo sem munnlega, skriflega eða verklega 	<p>Nemandi býr yfir: fjölbreyttum orðaforða til að geta tjáð skoðanir sínar og rökstutt þær þekkingu á samfélagslegum gildum, siðgæði, mannréttindum og jafnrétti þekkingu sem tengist því að vera virkur og ábyrgur borgari í lýðræðislegu samfélagi þekkingu sem tengist íslensku umhverfi í alþjóðlegu samhengi (s.s. menning, samfélag, náttúra, sjálfbærni) þekkingu sem nýtist til undirbúnings fyrir frekara nám orðaforða til að geta tjáð sig á einfaldan hátt á erlendum tungumálum og innsýn í viðkomandi menningarheima þekkingu og skilning á áhrifum fyrirmynda og staðalmynda á eigin ímynd og lífsstíl</p>	<p>Nemandi býr yfir: fjölbreyttum orðaforða til að geta tjáð skoðanir sínar og rökstutt þær í daglegu lífi og í tengslum við sérþekkingu og/eða starfsgrein þekkingu sem tengist því að vera ábyrgur þátttakandi í atvinnulífinu þekkingu sem tengist umhverfinu og varðar sérþekkingu og/eða starfsgrein þekkingu sem nýtist til undirbúnings fyrir frekara nám orðaforða til að geta tjáð sig á erlendum tungumálum í tengslum við sérþekkingu krefjist hún þess</p>	<p>Nemandi býr yfir: fjölbreyttum orðaforða til að geta tjáð skoðanir sínar og rökstutt þær í daglegu lífi og í tengslum við sérþekkingu og/eða starfsgrein sérhæfðri þekkingu sem nýtist í starfi og/eða til undirbúnings fyrir frekara nám þekkingu sem tengist því að vera virkur og ábyrgur borgari í samfélagi sérþekkingar og/eða starfsgreinar þekkingu sem tengist umhverfinu í alþjóðlegu samhengi og varðar sérþekkingu og/eða starfsgrein orðaforða og þekkingu í erlendu tungumáli sem nýtist til frekara náms eða í tengslum við sérþekkingu krefjist hún þess</p>	<p>Nemandi býr yfir: sérhæfðri þekkingu sem nýtist til framgangs í starfi og/eða til undirbúnings fyrir frekara nám sérhæfðum orðaforða í erlendu tungumáli sem nýtist til framgangs í starfi og/eða til undirbúnings fyrir frekara nám</p>
<p>LEIKNI</p> <p>er bæði vitsmunaleg og verkleg. Hún felur í sér að geta beitt aðferðum og verklagi.</p> <ul style="list-style-type: none"> leikni er aflað með þjálfun í aðferðum og verklagi leikni felur í sér greiningu með því að velja milli aðferða og skipuleggja verkferla leikni er miðlað með því að beita vinnubrögðum, verkfærum og aðferðum mismunandi tjáningarforma 	<p>Nemandi hefur öðlist leikni til að: tjá sig á skýran, ábyrgan og skapandi hátt taka þátt í samræðum, færa rök fyrir máli sínu og virða skoðanir annarra vera verklega sjálfbjarga í daglegu lífi beita skapandi hugsun í öllu starfi vinna á sjálfstæðan, ábyrgan og skapandi hátt undir leiðsögn nýta sér margvíslega tækni í þekkingarleit og miðlun þekkingar á ábyrgan og gagnrýnn hátt nota fjölbreyttar námsaðferðir umgangast umhverfi sitt með sjálfbærni í huga</p>	<p>Nemandi hefur öðlast leikni til að: tjá sig á skýran, ábyrgan og skapandi hátt um sérhæfða þekkingu sína og/eða starfsgrein skipuleggja einfalt vinnuferli starfsgreinar og/eða sérþekkingar og beita viðeigandi tækni í því sambandi sýna frumkvæði og sjálfstæði í grunnvinnubrögðum sérþekkingar og/eða starfsgreinar taka þátt í samræðum um sérhæfða þekkingu sína og/eða starfsgrein</p>	<p>Nemandi hefur öðlast leikni til að: tjá sig á skýran, gagnrýnn og skapandi hátt um sérhæfða þekkingu sína og/eða starfsgrein skipuleggja vinnuferli, beita viðeigandi tækni og aðferðum starfsgreinar og/eða sérþekkingar á ábyrgan hátt sýna frumkvæði og sjálfstæði í vinnubrögðum við að leita lausna innan sérþekkingar og/eða starfsgreinar taka ábyrgan þátt í samræðum um sérhæfða þekkingu sína og/eða starfsgrein</p>	<p>Nemandi hefur öðlast leikni til að: leiðbeina og miðla þekkingu sinni á skýran og skapandi hátt skipuleggja vinnuferli, beita viðeigandi tækni og þróa aðferðir starfsgreinar og/eða sérþekkingar á ábyrgan hátt sýna frumkvæði og sjálfstæði í vinnubrögðum við að greina aðstæður og bregðast við á viðeigandi, raunhæfan og skapandi hátt</p>
<p>HÆFNI</p> <p>felur í sér yfirsýn og getu til að hagnýta þekkingu og leikni.</p> <ul style="list-style-type: none"> hæfni gerir kröfur um ábyrgðartilfinningu, víðsýni, sköpunarmátt, siðferðisvitund, umburðarlyndi og skilning á eigin getu, svo og sjálfstraust og sjálfstæði í vinnubrögðum hæfni felur í sér greiningu nemandans á eigin þekkingu og leikni með því að bera saman, tengja, einfalda, draga ályktanir og rökstýða. Hæfni til að greina byggir á gagnrýnni hugsun og faglegri ígrundun miðlun hæfni felur í sér margvísleg tjáningarform þar sem vitsmunaleg, listræn og verkleg þekking og leikni fléttast við siðferðilegt og samfélagslegt viðhorf einstaklingsins. Miðlun hæfni gerir kröfu um sköpunarhæfni, ábyrgð og virkni 	<p>Nemandi býr yfir hæfni til að tjá hugsanir sínar og tilfinningar í rökréttu samhengi býr yfir hæfni á erlendum tungumálum til að tjá sig á einfaldan hátt hefur skýra sjálfsmynd og gerir sér grein fyrir hvernig hann getur hagnýtt sterkar hliðar sínar á skapandi hátt getur átt jákvæð og uppbyggileg samskipti og samstarf við annað fólk ber virðingu fyrir lífsgildum, mannréttindum og jafnrétti ber virðingu fyrir náttúru og umhverfi í alþjóðlegu samhengi tekur ábyrga afstöðu til eigin velferðar, líkamlegrar og andlegrar hefur tileinkað sér jákvætt viðhorf til náms býr yfir hæfni til að vera virkur og ábyrgur borgari í lýðræðislegu nær- og fjarsamfélagi býr yfir hæfni til að tengja þekkingu sína og leikni við daglegt líf, tækni og vísindi,</p>	<p>Nemandi býr yfir hæfni til að tjá skoðanir sínar og skýra verklag tengt skilgreindu starfsumhverfi á ábyrgan, sjálfstæðan og skýran hátt býr yfir hæfni á erlendum tungumálum til að tjá sig á einfaldan og skýran hátt ber virðingu fyrir grundvallarreglum starfsumhverfis býr yfir ábyrgð gagnvart starfi og starfsumhverfi hefur skýra sjálfsmynd og gerir sér grein fyrir nýjum tækifærum í umhverfinu býr yfir hæfni til að vera virkur og ábyrgur borgari í lýðræðislegu samfélagi og innan samfélags sérþekkingar og/eða starfsgreinar býr yfir hæfni til að tengja þekkingu sína og leikni við starfsumhverfi og daglegt líf</p>	<p>Nemandi býr yfir hæfni til að tjá skoðanir sínar og skýra verklag tengt skilgreindu starfsumhverfi á ábyrgan, gagnrýnn og skýran hátt býr yfir hæfni á erlendum tungumáli sé þess krafist í starfi eða vegna frekara náms býr yfir siðferðilegri ábyrgð í skapandi starfi býr yfir ábyrgð gagnvart starfsumhverfi og hagnýtingu almennrar þekkingar sinnar getur nýtt þekkingu sína til að greina ný tækifæri í umhverfinu búa yfir hæfni til að geta tekist á við frekara nám býr yfir hæfni til að vera virkur og ábyrgur borgari í lýðræðislegu samfélagi sérþekkingar og/eða starfsgreinar býr yfir hæfni til að meta eigið vinnuframlag sjá menntun sína í alþjóðlegu samhengi býr yfir hæfni til að tengja þekkingu sína og leikni við tækni og vísindi</p>	<p>Nemandi býr yfir hæfni til að geta tjáð sig um sérhæfða þekkingu sína á íslensku og erlendu tungumáli sé þess krafist í starfi eða vegna frekara náms getur tekið þátt í samræðum á grundvelli sérhæfðrar þekkingar og leikni á ábyrgan, gagnrýnn og skýran hátt býr yfir siðferðislegri ábyrgð á hagnýtingu og þróun sérhæfðrar þekkingar sinnar gagnvart starfsumhverfi býr yfir hæfni til að vera virkur og ábyrgur í samfélagi sérþekkingar og/eða starfsgreinar getur metið eigið vinnuframlag og annarra í tengslum við starfsumhverfi og/eða sérþekkingu á gagnrýnn og uppbyggilegan hátt býr yfir hæfni til að tengja þekkingu sína og leikni við alþjóðlegt umhverfi</p>

17 VIÐAUKI 4 LÝSINGAR Á NÁMSGRÁÐUM Í FRAMHALDSSKÓLA

Lýsing á námsgráðunni *Próf til starfsréttinda*

Hæfniprep	Lýsing: Próf til starfsréttinda
2	<ul style="list-style-type: none"> námið er skipulagt sem starfsnám og getur falið í sér þjálfun á vinnustað yfirleitt 60-120 fein. nám að loknu prófi til starfsréttinda á öðru hæfnisþrepi gefst einstaklingi kostur á frekara námi eða störfum sem krefjast löggiltra starfsréttinda. nám að loknu öðru þrepi krefst meiri sérhæfingar innan starfsnáms eða mats inn á aðrar brautir framhaldsskólans
3	<ul style="list-style-type: none"> námið er skipulagt sem starfsnám og getur falið í sér þjálfun á vinnustað lágmark 180 fein. nám að loknu prófi til starfsréttinda á þriðja hæfnisþrepi hefur nemandi að jafnaði lokið framhaldsskóla og vinnustaðanámi þar sem um það er að ræða. Einstaklingi gefst kostur á frekara námi, s.s. viðbótarnámi við framhaldsskóla sem flokkast á fjórða hæfnisþrep, mati inn á aðrar brautir framhaldsskólans og störfum sem krefjast löggiltra starfsréttinda.

Lýsing á námsgráðunni *Stúdentspróf*

Hæfniprep	Lýsing: Stúdentspróf
3	<ul style="list-style-type: none"> námið er alla jafnan skipulagt sem bóknám en getur falið í sér verklegt nám, starfsnám og/eða listnám lágmark 200 fein. nám, þar af er lágmark 45 fein. í kjarnagreinum sem skiptast samkvæmt nánari ákvæðum í aðalnámskrá að loknu námi til stúdentsprófs gefst einstaklingi kostur á frekara námi á háskólastigi eða störfum í atvinnulífinu sem ekki krefjast löggiltra starfsréttinda

Lýsing á námsgráðunni *Framhaldsskólapróf*

Hæfniprep	Lýsing: Framhaldsskólapróf
1	<ul style="list-style-type: none"> námið getur falið í sér bóknám, listnám og/eða starfsnám og verið skipulagt sem heildstæð námsbraut eða tengst námsbrautum skóla með ýmsu móti. Það getur falið í sér starfskynningu eða þjálfun á vinnustað 90-120 fein.nám að loknu framhaldsskólaprófi á fyrsta hæfnisþrepi gefst einstaklingi kostur á ófaglærðum störfum eða frekara námi í framhaldsskóla
2	<ul style="list-style-type: none"> námið getur falið í sér bóknám, listnám og/eða starfsnám, verið skipulagt sem heildstæð námsbraut eða tengst námsbrautum skólans með ýmsu móti. Það getur falið í sér þjálfun á vinnustað 90-120 fein. nám að loknu framhaldsskólaprófi á öðru hæfnisþrepi gefst einstaklingi kostur á störfum sem ekki kalla á mikla sérhæfða þekkingu, framhaldsnámi eða mati inn á námsbrautir framhaldsskólans

Lýsing á námsgráðum sem falla undir önnur lokapróf

Hæfniprep	Lýsing: Önnur lokapróf
1	<ul style="list-style-type: none"> námið er ýmist skipulagt sem bóknám, listnám eða starfsnám og getur þá falið í sér starfskynningu eða þjálfun á vinnustað yfirleitt 30 – 120 fein. nám sem getur orðið allt að 240 fein. fyrir nemendur með þroskahömlun að loknu námi á fyrsta þrepi gefst einstaklingi kostur á ófaglærðum störfum eða frekara námi í framhaldsskóla
2	<ul style="list-style-type: none"> námið er ýmist skipulagt sem bóknám, listnám eða starfsnám og getur þá falið í sér þjálfun á vinnustað yfirleitt 60- 120 fein. nám að loknu námi á öðru þrepi gefst einstaklingi kostur á frekara námi eða möguleikar á störfum í atvinnulífinu og fer það eftir lokamarkmiðum námsins hversu sérhæfð störf eru í boði. Nám að loknu öðru þrepi krefst meiri sérhæfingar innan starfsnáms eða mats inn á aðrar brautir framhaldsskólans
3	<ul style="list-style-type: none"> námið er ýmist skipulagt sem bóknám, listnám eða starfsnám og getur þá falið í sér þjálfun á vinnustað yfirleitt 150-240 fein. nám að loknu námi á þriðja þrepi hefur nemandi að jafnaði lokið framhaldsskóla og vinnustaðanámi þar sem um það er að ræða. Þeir sem lokið hafa starfsnámi eiga möguleika á störfum í þeim starfsgreinum atvinnulífsins sem ekki krefjast löggiltra starfsréttinda. Námslok af þriðja þrepi geta veitt möguleika á viðbótarnámi við framhaldsskóla sem flokkast á fjórða hæfniprep

Lýsing á námsgráðunni Viðbótarnám við framhaldsskóla

Hæfniprep	Lýsing: Viðbótarnám við framhaldsskóla
4	<ul style="list-style-type: none"> námið er ýmist skipulagt sem bóknám, listnám eða starfsnám yfirleitt 30 – 120 fein. nám námsbrautir á þessu þrepi bjóðast eftir brautskráningu af þriðja þrepi. að loknu námi á fjórða þrepi gefst einstaklingi kostur á frekara námi, möguleikar á ábyrgðarstörfum í atvinnulífinu, eða störfum sem krefjast löggiltra starfsréttinda. Námið má í vissum tilvikum meta inn á námsbrautir á háskólastigi

18 VIÐAUKI 5

LÆRDÓMSVIÐMIÐ KJARNAGREINA

Allar námsbrautir skulu að jafnaði gera kröfu til þess að nemandi öðlist hæfni í íslensku, ensku og stærðfræði á fyrsta hæfniprepi. Lokamarkmið námsbrauta geta falið í sér kröfu um að nemandi þurfi að ná hæfni á efri þrepum. Það á t.d. við um stúdentspróf. Hvað varðar lýsingu á stærðfræði er bent á að ekki er ætlast til að öllum þekkingar og leikniþáttum stærðfræðinnar sé náð heldur skal vinna með þá námsþætti sem undirbyggja lokamarkmið viðkomandi námsbrautar.

18.1 Íslenska

<p>ÞEKKING ÍSLENSKA - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• grunnhugtökum í ritgerðasmíð• helstu málfræðihugtökum og ritreglum sem nýtast í tal- og ritmáli• orðaforða umfram það sem tíðkast í talmáli• mismunandi lestraraðferðum, nokkrum tegundum bókmennta og nytjatexta og helstu hugtökum sem nýtast við umfjöllun um bókmenntir	<p>HÆFNI ÍSLENSKA - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• semja stutta texta af ýmsu tagi með viðeigandi málfari.• leggja stund á tungumálanám, til dæmis með því að nýta sér orðasöfn og algengustu málfræðihugtök• beita einföldum blæbrigðum í málnotkun til að forðast einhæfni og endurtekningar• halda uppi samræðum og rökstyðja eigin fullyrðingar, ákvarðanir eða skoðanir á málefnalegan hátt• túlka og meta atburðarás og persónur í bókmenntum eða annars konar frásögnum
<p>LEIKNI ÍSLENSKA - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal hafa öðlast leikni í:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• að skrifa ýmsar tegundir nytjatexta í samfelldu máli þar sem framsetning er skýr og skipulögð.• notkun leiðréttingarforrita og annarra hjálpargagna til að lagfæra eigin texta• að nýta algengustu hugtök í málfræði til að bæta eigin málfærni• mismunandi blæbrigðum og málsniði í tal- og ritmáli.• að draga saman aðalatriði í fyrirlesturum og ritmáli, leita upplýsinga úr heimildum og nýta þær á viðurkenndan hátt sér til gagns• að taka saman og flytja stuttar endursagnir, lýsingar og kynningar á afmörkuðu efni• að lesa sér til gagns og gamans texta sem gera nokkrar kröfur til lesenda og skilja algengt líkingamál og orðatiltæki	

ÞEKING ÍSLENSKA- Þrep 2

Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:

- helstu hugtökum í ritgerðasmíð.
- málfræðihugtökum og ritreglum sem nýtast í tal- og ritmáli
- orðaforða sem nægir til að skilja íslenskt nútímamál í ræðu og riti
- mismunandi tegundum bókmennta, nytjatexta og nokkrum lykilverkum íslenskra bókmennta ásamt grunnhugtökum í bókmenntafræði

LEIKNI ÍSLENSKA- Þrep 2

Nemandi skal hafa öðlast leikni í:

- ritun rökfærsluritgerða þar sem hann beitir gagnrýnni hugsun og kemur skoðunum sínum á framfæri á skýran og greinargóðan hátt
- markvissri notkun viðeigandi hjálpargagna við frágang ritsmíða.
- að nýta málfræðihugtök og málfræðilegar upplýsingar til að efla eigin málfærni
- að skilja og nota algeng stílbrögð í tal- og ritmáli
- að draga saman og nýta upplýsingar úr ýmiss konar heimildum og flétta saman við eigin viðhorf og ályktanir á heiðarlegan hátt
- að flytja af nokkru öryggi ræður, endursagnir, lýsingar og kynningar á tileknum málefnum
- að lesa sér til gagns og gamans bókmenntaverk jafnt sem nytjatexta, fjalla um inntak þeirra

HÆFNI ÍSLENSKA- Þrep 2

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:

- vinna að skapandi verkefnum í tengslum við námsefnið og sýna töluverð tilbrigði í málnotkun.
- styrkja eigin málfærni og nám í erlendum tungumálum, til dæmis með því að nýta málfræðiupplýsingar í handbókum
- beita skýru, lýtalausum og blæbrigðaríku máli í ræðu og riti
- taka þátt í málefnalegum umræðum, byggja upp skýra röksemdafærslu, tjá afstöðu og efasemdir um efnið og komast að niðurstöðu
- túlka texta þó merkingin liggi ekki á yfirborðinu

ÞEKING ÍSLENSKA - Þrep 3

Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:

- ritgerðasmíð og heimildavinnu.
- helstu einkennum íslensks máls sem nýtast í ræðu og riti, sem og til náms í erlendum tungum
- orðaforða sem nægir til að lesa helstu verk íslenskrar bókmenntasögu
- mismunandi tegundum bókmennta og nytjatexta, stefnum í íslenskum bókmenntum að fornu og nýju og öllum helstu bókmenntahugtökum

LEIKNI ÍSLENSKA - Þrep 3

Nemandi skal hafa öðlast leikni í:

- ritun heimildaritgerða þar sem hann beitir gagnrýnni hugsun við úrvinnslu og kemur efninu á framfæri á, skýran og greinargóðan hátt á blæbrigðaríku máli
- frágangi heimildaritgerða og hvers kyns texta og að nýta sér uppbyggilega gagnrýni annarra til betrubóta
- að nýta málfræðihugtök af öryggi í umræðum um málið og þróun þess, menningu og sögu
- að skilja og nota viðeigandi stílbrögð, orðatiltæki og menningarlegar vísanir í tal- og ritmáli
- að draga saman og nýta á viðurkenndan og gagnrýnn hátt upplýsingar úr hvers kyns heimildum, hvort sem er í ræðu eða riti, og meta áreiðanleika þeirra
- að flytja af öryggi og sannfæringarkrafti vel upp byggða ræðu eða ítarlega kynningu á flóknu efni
- að lesa allar gerðir ritaðs máls að fornu og nýju sér til gagns og gamans, skilja lykilhugtök og greina mismunandi sjónarmið

HÆFNI ÍSLENSKA - Þrep 3

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:

- skrifa skýran, vel uppbyggðan og grípandi texta og geta valið ritstíl eftir aðstæðum og viðtakendum
- leggja mat á og efla eigin málfærni og annarra, til dæmis með því að nýta málfræðiupplýsingar og þekkingu sína á íslenska málkerfinu
- beita málinu á viðeigandi og árangursríkan hátt við mismunandi aðstæður í ræðu og riti
- tjá rökstudda afstöðu við ýmsar kringumstæður, útskýra sjónarmið og taka virkan þátt í málefnalegum umræðum til að komast að vel ígrundaðri niðurstöðu
- draga saman aðalatriði, beita gagnrýnni hugsun við lestur, túlkun og úrvinnslu krefjandi texta, átta sig samfélagslegum skirskotunum og ná dulduðum boðskap og hugmyndum
- sýna þroskaða siðferðisvitund, viðsýni, sköpunarhæfni og samlíðan í málflutningi sínum, umfjöllun og verkum

18.2 Stærðfræði

Lærdómsviðmið í stærðfræði á hæfniprepi eitt¹

<p>ÞEKING STÆRÐFRÆÐI - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:</u></p> <p>tölum og algebru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • forgangsroð aðgerða, notkun sviga og jafnaðarmerkis • talnareikningum og deilanleika með lágum tölum, heiltöluveldi • brotum, prósentu-, hlutfalla- og vaxtareikningi • snyrtingu og námundun talna • notkun tákna sem staðgengla talna <p>rúmfraði:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metrakerfinu, hnitakerfinu, mælingum, flatarmáli og rúmmáli • Pýþagórasarreglu, • færslum og einslögun einfaldrar mynda, stækkun og smækkun, lestri korta í ýmsum hlutföllum • eiginleikum beinnar línu í hnitakerfi, s.s. hallatölu og skurðpunkta við ása hnitakerfisins <p>talningu, tölfræði og líkindareikningi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • framsetningu gagna á myndrænu formi, t.d. í töflureikniforriti <p>hagnýtingu ofangreindrar stærðfræði á öðrum sviðum, s.s. á sviði fjármála, í listum, öðrum námsgreinum eða faggreinum, t.d. náttúrufræði og iðngreinum</p>	<p>HÆFNI STÆRÐFRÆÐI - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal geta hagnýtt bá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér t.d. á sviði:</u></p> <p>miðlunar í mæltu og rituðu máli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geti sett sig inn í og túlkað útskýringar og röksemdir annarra af virðingu og umburðarlyndi án fordóma • geti skráð lausnir sínar skipulega, skipst á skoðunum við aðra um þær og útskýrt hugmyndir sínar og verk í mæltu máli, myndrænt eða með hjálpartækjum • átti sig á tengslum ólíkra aðferða við framsetningu stærðfræðilegra hugmynda og viðfangsefna • geti greint og hagnýtt upplýsingar á sviði stærðfræði á viðkomandi þrepi sem birtast m.a. í fjölmiðlum, hvort sem þær eru settar fram í töluðu eða rituðu máli, myndrænt eða í töflum <p>stærðfræðilegrar hugsunar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skilji merkingu og tengsl hugtaka í námsefninu og geti unnið með þau • viti hvers konar spurningar leiða til stærðfræðilegra viðfangsefna, geti spurt slíkra spurninga og átti sig á hvers konar svára megi vænta <p>lausna þrauta og verkefna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geti beitt skipulegum aðferðum við leit að lausnum á þrautum úr kunnuglegu samhengi og útskýrt aðferðir sínar og lausnir • beiti gagnrýninni og skapandi hugsun og sýni áræðni, frumkvæði, innsæi og frumleika við lausn verkefna og þrauta • geti klætt hversdagsleg verkefni í stærðfræðilegan búning, leyst þau og túlkað stærðfræðilegar lausnir þeirra í samhengi við upphafleg verkefni • geti notað lausnir verkefna sinna, t.d. um fjármál, til að byggja val sitt á, samanburð, áætlanir og ákvarðanir <p>röksemdafærslu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geti fylgt og skilið röksemdir í mæltu máli og í texta og beitt einföldum röksemdum • geti metið hvort upplýsingar eru réttar og/eða áreiðanlegar <p>hlutar stærðfræði í almennri menntun og menningu og hagnýtingu hennar, s.s.</p> <ul style="list-style-type: none"> • í fjármálum og geti nýtt hana til að efla fjármálavitund • þekki og skilji gildi hennar í listum eða tækni og í öðrum námsgreinum og faggreinum, s.s. náttúrufræði og iðngreinum • þekki kröfur um stærðfræðiþekkingu á nokkrum ólíkum námsleiðum • hafi kynnt sér og unnið með sögu námsefnisins t.d. um uppruna talnaritunar eða annars námsefnisþátta
<p>LEIKNI STÆRÐFRÆÐI - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi geti notað í einföldu samhengi:</u></p> <p>beitingu tákna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • algeng stærðfræðitákn, s.s. jafnaðarmerki og sviga ásamt forgangsroð aðgerða, og geti túlkað þessi atriði í mæltu máli <p>tölum og algebru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • talnareikninga og deilanleika með lágum tölum, heiltöluveldi • meðferð brota, prósentu-, hlutfalla- og vaxtareikning, • viðeigandi nákvæmni í snyrtingu og námundun talna • einfaldrar jöfnur <p>rúmfraði:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metrakerfið, hnitakerfið, flatarmál og rúmmál algengra hluta • Pýþagórasarreglu • færslur einfaldrar mynda, stækkun og smækkun, lestur korta og tafna og ferðaáætlanir út frá þeim • einföld flatarteikniforrit • eiginleika beinnar línu í hnitakerfi og túlkun þeirra í viðfangsefnum sem leiða til línulegs sambands <p>talningu, tölfræði og líkindareikningi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uppsetningu, aflestur og túlkun gagna á myndrænu formi og hafi tamið sér gagnrýna skoðun með tilliti til villandi notkunar • reikning um einföld líkindi atburða og mat á afleiðingum atburðanna <p>hjálpertæki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beitingu einfaldrar reiknivéla af öryggi og notkun algengra tölvuforrita, s.s. töflureikna og rúmteikniforrita 	

¹ Í viðauka 3 eru birtar lýsingar á lærdómsviðmiðum í stærðfræði á hæfniprepum eitt, tvö, þrjú og fjögur

ÞEKING STÆRÐFRÆÐI- Þrep 2

Nemandi skal hafa aflað sér sértækrar þekkingar við áhorf, lestur, hlustun, umræður eða önnur samskipti, t.d. á:

tölum, mengjum og algebru:

deilanleika út frá frumpáttun tugveldarithætti og tilvist rauntalna algengum reiknireglum, algebrubrotum, veldareglum, venslum velda og róta fyrsta og annars stigs jöfnum, ójöfnum

rúmfræði:

mikilvægi nákvæmni í mælingum hugtökum evklíðskrar rúmfræði og hnitafæði í sléttum fleti, teikningum flatarmynda, samhverfu, hlutföllum lengda, flatarmála og rúmmála

föllum:

margliðum, hornaföllum, logra- og vísisföllum tengslum jafna við föll

deildun falla, s.s. margliða og veldisfalla

talningu, tölfræði og líkindareikningi:

einföldum talningarreglum

flokkun gagna og einkennishugtökum úr lýsandi tölfræði

einföldum líkindum

hagnýtingu framangreindrar stærðfræði á öðrum sviðum,

, s.s.

á sviði fjármála, í listum og öðrum námsgreinum eða

faggreinum, t.d. í eðlisfræði, iðngreinum eða starfsgreinum

LEIKNI STÆRÐFRÆÐI- Þrep 2

Nemandi geti unnið af öryggi og sjálfstæði, beitt röksemdafærslu og hafi aflað sér þjálfunar í aðferðum og verklagi um t.d.:

beitingu tákna máls:

reglur um stærðfræðilega framsetningu viðkomandi námsefnis, og geti túlkað það sem felst í tákna málinu á mæltu máli

tölur, mengi og algebru:

allar algengar reiknireglur frumpáttun og deilanleika út frá henni tugveldarithátt, rauntölur meðferð algebrubrota

beitingu veldareglna um veldi og rætur

að leysa annars stigs jöfnur

rúmfræði:

Evklíðska rúmfræði og hnitafæði í sléttum fleti, m.a. drátt flatarmynda með hringfara og reglustiku

línu- og snúnings-samhverfu og notkun þeirra í hönnun algeng rúmfræðiforrit

föll:

tengsl jafna við föll og geti túlkað þau

könnun falla með deildun

talningu, tölfræði og líkindareikning:

talningarreglur

flokkun gagna

notkun einkennishugtaka úr lýsandi tölfræði, s.s. miðsækni og tíðni

notkun einfaldra líkinda til að segja fyrir um atburði, meta áhættu, velja og taka ákvarðanir

hjálpertæki:

vísindalegar reiknivélur og sérhæfð stærðfræðiforrit og taki mið af að þeim eru takmörk sett

HÆFNI STÆRÐFRÆÐI- Þrep 2

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér t.d. á sviði:

miðlunar í mæltu og rituðu máli:

geti sett sig inn í og túlkað útskýringar og röksemdir annarra af virðingu og umburðarlyndi án fordóma

geti skráð lausnir sínar skipulega, skipst á skoðunum við aðra um þær og útskýrt

hugmyndir sínar og verk skilmerkilega í mæltu máli, myndrænt eða með hjálpertækjum

átti sig á tengslum ólíkra aðferða við

framsetningu stærðfræðilegra hugmynda og

viðfangsefna

geti greint og hagnýtt upplýsingar á sviði

stærðfræði á viðkomandi þrepi sem birtast

m.a. í fjölmíðlum, hvort sem þær eru settar

fram í töluðu eða rituðu máli, myndrænt eða í

töflum

stærðfræði á viðkomandi þrepi sem birtast

m.a. í fjölmíðlum, hvort sem þær eru settar

fram í töluðu eða rituðu máli, myndrænt eða í

töflum

stærðfræðilegrar hugsunar:

skilji merkingu og tengsl hugtaka í námsefninu

og geti unnið með þau

viti hvers konar spurningar leiða til

stærðfræðilegra viðfangsefna, geti spurt slíkra

spurninga og átti sig á til hvers konar svara

megi vænta

átti sig á og geri greinarmun á nauðsynlegum

og nægjanlegum skilyrðum fyrir lausnum

verkefna

geti hagnýtt sér stærðfræðilega þekkingu til

ákvarðanatöku í sértækum verkefnum

lausna þrauta og verkefna:

beiti gagnrýninni og skapandi hugsun og sýni

áræði, frumkvæði, innsæi og frumleika við

lausn verkefna og þrauta

geti beitt skipulegum aðferðum við að leysa

þrautir, s.s. út frá þekkingu á lausnum

svipaðra þrauta, unnið til baka frá þekktum

stærðum eða með því að setja upp jöfnur

geti klætt verkefni, sett fram í mæltu máli, í

stærðfræðilegan buning, leyst þau og túlkað

lausnina í samhengi við upphafleg verkefni

geti notað lausnir verkefna sinna, t.d. um

fjármál, til að byggja á val sitt, samanburð,

áætlanir og ákvarðanir

röksemdafærslu:

geti fylgt og skilið röksemdir í mæltu máli og í

texta, þar með talda sannanir í námsefni, og

geti beitt einföldum samsettum röksemdum

geti greint röksamhengi í texta og

röksemdafærslum og gengið úr skugga um

hvort þær eru rangar eða ófullkomnar

hlutar stærðfræði í almennri menntun og

menningu og hagnýtingar hennar, s.s.

í fjármálum, listum og tækni

í öðrum námsgreinum og faggreinum, s.s.

eðlisfræði, hagfræði, byggingar-, matvæla-

eða rafiðnum

í nokkrum ólíkum störfum

þekki kröfur um stærðfræðiþekkingu á ólíkum

námssleiddum og fræðigreinum

hafi unnið og kynnt verkefni um námsefni, t.d.

um uppruna Evklíðskrar rúmfræði

ÞEKING STÆRÐFRÆÐI - Þrep 3

Nemandi skal hafa aflað sér sérhæfðar þekkingar við áhorf, lestur, hlustun, umræður eða önnur samskipti, t.d. á:

tölum, mengjum og algebru:

óendanleika talnakerfisins
endanlegum og óendanlegum runum og röðum
tvinntölum
mengjaaðgerðum
lausnum jafna sérhæfðra falla, s.s. á hornafalla- og lograjöfnum

rúmfræði:

rúmfræðilegum hugtökum og viðfangsefnum í tvívíðum og þrívíðum hnitakerfum

föllum:

deildun flókinna falla, s.s. vísis- og lografalla og samsettra falla

heildun og vensl deildunar og heildunar

talningu, tölfræði og líkindareikningi:

samsettum talningarreglum

líkindadreifingum

fylgni hugtakinu

hagnýtingu framangreindrar stærðfræði á öðrum

sviðum, s.s. í hagfræði, náttúruvísindum, umhverfismálum, tæknifræði, o.s.frv.

LEIKNI STÆRÐFRÆÐI - Þrep 3

Nemandi hafi fullt vald á, geti byggt eigin sannanir þar sem við á og hafi aflað sér þjálfunar í aðferðum og verklagi um t.d.:

beitingu táknaðs:

allar meginreglur um stærðfræðilega framsetningu viðkomandi námsefnis, og geti túlkað hugmyndir, sem felast í táknaðinu, á mæltu máli

tölur, mengi og algebru:

vinnu með óendanleika talnakerfisins, endanlegar og óendanlegar runur og raðir, tvinntölur
lausnir jafna sérhæfðra falla, s.s. hornafalla- og lograjafna

rúmfræði: rúmfræðileg viðfangsefni í tvívíðum og þrívíðum hnitakerfum

föll, deildun og heildun: deildun flókinna falla, s.s. vísis- og lografalla, heildun og tengsl deildunar og heildunar

talningu, tölfræði og líkindareikning:

samsettar talningarreglur

líkur byggðar á talningu,

líkindadreifingu, fylgni

hjálpartæki:

beiti vísindalegum reiknivélum og stærðfræðiforritum af öryggi og geri sér grein fyrir takmörkunum þeirra

HÆFNI STÆRÐFRÆÐI - Þrep 3

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér t.d. á sviði:

miðlunar í mæltu og rituðu máli:

geti sett sig inn í og túlkað útskýringar og röksemdir annarra af virðingu og umburðarlyndi án fordóma

geti skráð lausnir sínar skipulega, skipst á skoðunum við aðra um þær og útskýrt hugmyndir sínar og verk skilmerkilega í mæltu máli,

myndrænt og með hjálpartækjum,

átti sig á tengslum ólíkra aðferða við framsetningu stærðfræðilegra hugmynda og viðfangsefna og

geti valið aðferð sem við á hverju sinni

geti greint og hagnýtt upplýsingar á sviði

stærðfræði á viðkomandi þrepi sem birtast m.a. í fjölmiðlum, hvort sem þær eru settar fram í töluðu

eða rituðu máli, myndrænt eða í töflum

stærðfræðilegrar hugsunar:

skilji merkingu og tengsl hugtaka í námsefninu og geti unnið með þau

viti hvers konar spurningar leiða til stærðfræðilegra

viðfangsefna, geti spurt slíkra spurninga og átti sig á til hvers konar svara megi vænta

átti sig á og geri greinarmun á nauðsynlegum og nægjanlegum skilyrðum fyrir lausnum verkefna

skilji hvað felst í alhæfingu

geti hagnýtt sér stærðfræðilega þekkingu til

ákvarðanatöku í sérhæfðum verkefnum

lausna þrauta og verkefna:

beiti gagnrýninni og skapandi hugsun og ósýni áráði, frumkvæði, innsæi og frumleika við lausn yrtra verkefna

geti leyst þrautir með skipulegum leitaráðferðum og með því að setja upp jöfnur með óþekktum stærðum

geti klætt verkefni, sett fram í mæltu máli, í stærðfræðilegan buning, leyst þau og túlkað

lausnina í samhengi við upphafleg verkefni

geti notað lausnir verkefna sinna, t.d. um fjármál, til

að byggja á val sitt, samanburð, áætlanir og

ákvarðanir

röksemdafærslu:

Geti fylgt og skilið röksemdafærslu í mæltu máli og í texta

geti rakið sannanir í námsefninu og greint hvenær

röksemdafærsla getur talist fullnægjandi sönnun

geti byggt upp einfaldar eigin sannanir

hlutar stærðfræði í almennri menntun og

menningu og hagnýtingar hennar, s.s.

í hagfræði, náttúruvísindum, listum eða tæknifræði

hafi unnið verkefni um og kynnt: um sögu og þróun

námsefnis, t.d. deildunar- og heildunarreiknings

ÞEKING STÆRÐFRÆÐI - þrep 4

Nemandi skal hafa aflað sér þekkingar, t.d. á:

Tölum og mengjum:

rannsóknnum og samanburði á samleitni óendanlegra runa og raða

algebru:

helstu hugtökun hreinnar algebru, s.s. grúpum og helstu flokkum þeirra

rúmfræði:

línulegri algebru, helstu hugtökum hennar og samhengi við rúmfræði

föll, deildun og heildun:

samleitnihugtakinu heildun með allviðamiklum innsetningum

talningu, tölfraði og líkindareikningi:

sérhæfðum hugtökum, s.s. slembistærðum, tilgátuprófunum, öryggisbilum

hagnýtingu framangreindrar stærðfræði á öðrum sviðum, s.s.

í hagfræði, náttúruvísindum, umhverfismálum, tækniþræði, o.s.frv.

LEIKNI STÆRÐFRÆÐI - þrep 4

Nemandi hafi fullt vald á, geti byggt eigin sannanir þar sem við á og hafi aflað sér þjálfunar í aðferðum og verklagi um t.d.

beitingu táknaðs :

allar meginreglur um stærðfræðilega framsetningu viðkomandi námsefnis, og geti túlkað hugmyndir, sem felast í táknaðinu, á mæltu máli

tölur og mengi:

samanburð og rannsóknir á samleitni óendanlegra runa og raða

algebru:

helstu hugtök hreinnar algebru, s.s. grúpum og helstu flokkum þeirra

rúmfræði:

aðferðir línulegrar algebru og tengslum hennar við rúmfræði

föll, deildun og heildun:

aðferðir til að rannsaka samleitni

talningu, tölfraði og líkindareikning:

tölfræðiforrit til að vinna úr meginlegum gögnum

hjálparkæki:

beiti vísindalegum reiknivélum og ólíkum stærðfræðiforritum af öryggi og viti hverjar takmarkanir þeirra eru

HÆFNI STÆRÐFRÆÐI - þrep 4

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér t.d. á sviði:

miðlunar í mæltu og rituðu máli:

geti sett sig inn í og túlkað útskýringar og röksemdir annarra af virðingu og umburðarlyndi án fordóma

geti skráð lausnir sínar skipulega, skipst á skoðunum við aðra um þær og útskýrt hugmyndir sínar og verk skilmerkilega í mæltu máli, myndrænt og með hjálparkækjum,

átti sig á tengslum ólíkra aðferða við framsetningu stærðfræðilegra hugmynda og viðfangsefna og geti valið af öryggi aðferð sem við á hverju sinni

geti greint og hagnýtt stærðfræðilegar upplýsingar sem birtast m.a. í fjölmiðlum, hvort sem þær eru settar fram í töluðu eða rituðu máli, myndrænt eða í töflum

stærðfræðilegrar hugsunar:

skilji merkingu og tengsl hugtaka í námsefninu og geti unnið með þau

viti hvers konar spurningar leiða til stærðfræðilegra viðfangsefna, geti spurt slíkra spurninga og átti sig á til hvers konar svara megi vænta

átti sig á og geri greinarmun á nauðsynlegum og nægjanlegum skilyrðum fyrir lausnum verkefna

skilji hvað felst í alhæfingu

geti hagnýtt sér stærðfræðilega þekkingu til ákvarðanatöku í sérhæfðum verkefnum

lausna þrauta og verkefna:

beiti gagnrýninni og skapandi hugsun og sýni áráði, frumkvæði, innsæi og frumleika við lausn yrtra verkefna

geti leyst þrautir með skipulegum

leitaraðferðum og með því að setja upp jöfnur með óþekktum stærðum

geti klætt verkefni, sett fram í mæltu máli í stærðfræðilegan búning, leyst þau og túlkað lausnina í samhengi við upphafleg verkefni

geti notað lausnir verkefna sinna, t.d. um fjármál, til að byggja á val sitt, samanburð, áætlanir og ákvarðanir

röksemdafærslu:

geti fylgt viðamikilli röksemdafærslu í mæltu máli og í texta

geti greint hvenær röksemdafærsla getur talist fullnægjandi sönnun

geti byggt upp eigin sannanir

hlutar stærðfræði í almennri menntun og menningu og hagnýtingar hennar, s.s.

í hagfræði, náttúruvísindum, listum eða tækniþræði

hafi unnið verkefni um og kynnt t.d. um sögu og þróun þáttar stærðfræði í tæknilegum framförum eða öðrum fræðigreinum

18.3 Enska og önnur erlend tungumál

Lærdómsviðmið í ensku á hæfniprepi eitt²

<p>ÞEKING ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • þeim orðaforða sem nauðsynlegur er til að mæta hæfniviðmiðum þrepsins • mannlífi, menningu og siðum í löndum þar sem tungumálið er talað sem móðurmál/fyrsta mál og þekkja samskiptavenjur • grundvallarþáttum málkerfisins • á formgerð og byggingu texta og mismuninum á töluðu og rituðu máli 	<p>HÆFNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • fylgjast með frásögnum og erindum og ná aðalatriðum úr fjöl- og myndmiðlum ef efnið er kunnuglegt • afla sér upplýsinga, greina helstu atriði þeirra og hagnýta sér í náminu • tileinka sér aðalatriðin í stuttum tímarits- eða blaðagreinum og geta dregið ályktanir af því sem hann les • lesa sér til ánægju og þroska skáldskap af hæfilegu þyngdarstigi og tjá skoðun sína • takast á við margvíslegar aðstæður í almennum samskiptum, beita viðeigandi mál- og samskiptavenjum og halda samtali gangandi • miðla eigin þekkingu, skoðunum og tilfinningum sem og persónulegri reynslu, vonum og væntingum • útskýra og rökstyðja ákvarðanir og fyrirætlanir sem og gera málamiðlanir • miðla efni sem hann hefur aflað sér þekkingar á • skrifa um atburði, ímyndaða og raunverulega. • skrifa samantekt byggða á tilteknu efni, s.s. kvikmynd eða blaðagrein. • skrifa um hugðarefni sín og áhugamál
<p>LEIKNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 1</p> <p><u>Nemandi skal hafa öðlast leikni í að:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • skilja talað mál um kunnugleg efni þegar talað er skýrt og áheyrilega • lesa ýmiss konar texta á eigin áhugasviði eða texta um kunnugleg efni og beita viðeigandi aðferðum eftir því hver tilgangur með lestrinum er hverju sinni • taka þátt í almennum samræðum um efni sem hann þekkir eða hefur áhuga á og beita kurteisisvenjum, málvenjum og hljómfalli við hæfi • segja frá á skýran hátt með því að beita (orðaforða) málvenjum, framburði, áherslum og hljómfalli á sem réttastan hátt • skrifa samfelldan texta um efni sem hann þekkir eða hefur áhuga á og nota viðeigandi málfar • fara eftir grundvallarreglum sem gilda um ritað mál • nota upplýsingatækni og hjálpargögn í tungumálanámi 	

² Í viðauka 3 eru birtar lýsingar á lærdómsviðmiðum í erlendum tungumálum á hæfniprepum eitt, tvö og þrjú

ÞEKING ERLEND TUNGUMÁL- Þrep 2

Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:

- grundvallaruppbyggingu þjóðfélaga þar sem tungumálið er notað sem móðurmál eða fyrsta mál
- ólíkum viðhorfum og gildum og hvernig þau móta menninguna í þeim löndum þar sem tungumálið er notað og geti tengt þau eigin samfélagi og menningu
- orðaforða sem nauðsynlegur er til að mæta hæfniviðmiðum þrepsins, þ.m.t. orðasamböndum og þverfaglegum orðaforða
- notkun tungumálsins til að mæta hæfniviðmiðum þrepsins bæði munnlega og skriflega helstu hefðum um uppsetningu og skipulag ritaðs máls, s.s greinamerkjasetningu

LEIKNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 2

Nemandi skal hafa öðlast leikni í að:

- skilja mál sem talað er með mismunandi hreim og við mismunandi aðstæður sem og skilja algengustu orðasambönd sem eru einkennandi fyrir talað mál
- lesa margs konar gerðir texta, ekki síst fræðitexta, og beita þeim lestraráðferðum sem við eiga eftir því hvernig gerðar textinn er
- taka virkan þátt í samskiptum á viðeigandi hátt og beita málfari og við hæfi
- tjá sig skýrt og hnökralaust um málefni sem hann hefur kynnt sér
- skrifa margs konar texta, formlega og óformlega, og fylgja helstu rithefðum og reglum um málbeitingu

HÆFNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 2

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:

- skilja daglegt mál, svo sem samræður og fjölmiðlaefni, hvort sem hann þekkir umræðuefnið eða ekki
- skilja án vandkvæða megininntak erinda og rökræðna, jafnvel um tiltölulega flókið efni, ef hann þekkir vel til þess
- tileinka sér efni ritaðs texta og hagnýta á mismunandi hátt
- lesa texta þar sem ákveðin viðhorf eða skoðanir eru kynnt, átta sig á tilgangi og afstöðu textahöfundar, og bregðast við eða tjá skoðanir sínar munnlega eða skriflega um efni þeirra
- lesa á milli línanna, átta sig á dýpri merkingu í texta
- leysa ýmis mál sem upp koma í samskiptum og haga orðum sínum í samræmi við aðstæður
- taka þátt í skoðanaskiptum, færa rök fyrir máli sínu og svara mótbárum og gagnrökum á viðeigandi hátt
- eiga frumkvæði í samræðum og bregðast við óvæntum spurningum og athugasemdum
- tjá sig á skýran og áheyrilegan hátt og beita tungumálinu af tiltölulega mikilli nákvæmni við margs konar aðstæður
- geta útskýrt sjónarmið varðandi efni sem er ofarlega á baugi og rakið ólík sjónarmið með og á móti
- skrifa læsilega texta um sérvalið efni frá eigin brjósti þar sem hugmyndaflug getur fengið að njóta sín skrifað margs konar texta og fylgt þeim ritunarhefðum sem eiga við í hverju tilvik fyrir sig

ÞEKING ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 3

Nemandi skal hafa aflað sér almennrar þekkingar og skilnings á:

- stjórnámalum, fjölmiðlum og sögu og áhrifum þeirra á þjóðfélagsmótun í þeim löndum þar sem tungumálið er talað
- menningu þjóða þnar sem tungumálið er talað sem og eigin menningu í alþjóðlegu samhengi
- uppruna markmálsins og útbreiðslu, og skyldleika þess við íslenskt mál
- orðaforða sem gerir honum kleift að tileinka sér með góðu móti lesefni í áframhaldandi námi eða starfihéðum sem eiga við um talað og ritað mál t.d. mismunandi málsnið

LEIKNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 3

Nemandi skal hafa öðlast leikni í að:

- skilja vel sérhæfða texta á sviði sem hann þekkir
- skilja almennt talað mál, jafnvel þar sem frásögnin er ekki sett skipulega fram
- lesa sér til ánægju eða upplýsingar texta sem gera miklar kröfur til lesandans, ýmist hvað varðar orðaforða og uppbyggingu eða myndmál og stílbrogð
- nota tungumálið á sveigjanlegan og árangursríkan hátt í smræðum
- geta tjáð sig af öryggi um margvísleg málefni, bæði almenn og persónuleg
- beita ritmálinu í mismunandi tilgangi, fræðilegum og persónulegum, með stílbrogðum og málsniði sem við á og mætir hæfniviðmiðum þrepsins

HÆFNI ERLEND TUNGUMÁL - Þrep 3

Nemandi skal geta hagnýtt þá almennu þekkingu og leikni sem hann hefur aflað sér til að:

- nýta sér fyrirlestra, umræður og rökræður um efni sem hann hefur þekkingu á
- skilja sér til gagns þegar fjallað er um flókið efni, fræðilegs eða tæknilegs eðlis
- átta sig á mismunandi málsniði og stíl í töluðu máli og undirliggjandi viðhorfum og tilgangi þess sem talar
- greina sögulegt, félagslegt, menningarlegt eða pólitískt samhengi í texta, s.s. í bókmenntaverkum og öðrum textum
- geta lagt gagnrýnið mat á texta
- hagnýta sér fræðitexta og meta heimildir á gagnrýnan hátt
- beita málinu án meiriháttar vandkvæða til að geta tekið fullan þátt í umræðum og rökræðum þar sem fjallað er um persónuleg, menningarleg, félagsleg og fjölmennarleg efni
- geta flutt vel uppbyggða frásögn, kynningu eða greinargerð, dregið fram aðalatriði og rökstutt mál sitt nokkuð nákvæmlega með dæmum og brugðist við fyrirspurnum
- Geta lýst skýrt og greinilega flóknum hlutum eða ferlum á sviði sem hann þekkir vel
- beita rithefðum sem við eiga í textasmíð, m.a. um inngang með efnisyrdingu, meginmál með vel afmörkuðum efnisgreinum og niðurlag
- vinna úr ýmsum upplýsingaveitum og fella saman í eina heild samkvæmt þeim hefðum sem gilda um heimildavinnu
- skrifa gagnorðan, skilmerkilegan og vel uppbyggðan texta sem tekur mið af því hver lesandinn er
- skrifa texta með röksemdafærslu þar sem fram koma rök með og á móti og þau vegin og metin
- tjá tilfinningar, nota hugarflugið og beitt stílbrogðum, t.d. myndmáli og líkingamáli